

MURTA

N.º 12 VALÈNCIA, ABRIL 1979 60 pessetes

¡Ya no importa l'opinió
del poble!

¡Ya no importa la història!

Uns «politics», llançant la història
al fem i sense preguntar al poble,
han dictat quina deu ser la
bandera valenciana:

la dels anticonstitucionals «Països
Catalans»: la catalana.

¡Pobra València irredenta!

Sumari

	Pág.
25 d'abril: la derrota d'Almansa	1
La llengua valenciana en la bibliografia sobre la festa de Moros i Cristians d'Alcoy. Adrià Espí Valdés	2
Sant Jordi i Alcoy. J. Boronat Gisbert	6
L'antipatia pel blau celest. Carles Sentí Esteve	10
Sanchis Guarner i yo. Miquel Adlert Nogueroles	12
Premis Literaris Valencians MURTA 1979	18
Açò ha vist Milo	23
¿Països catalans? Joan Ferrando Badia	24
Les arrels del poble valencià: La primera població humana documentada en tota la regió. Josep Aparicio Pérez	28
El pensament polític valencià. Eduart Chulià Vicent	30
Una empresa soci-econòmica del segle XIV. Miquel Llop Català	33
De la meua fullaraca. Josep Sanç Moia	36
Nou centre musical valencià. Josep Climent	39
Llombart. J. L. León Roca	41
En la Fira Monogràfica de Ceràmica, Vidre i Elements Decoratius. F. R. L. Raconet de la llengua valenciana. Miquel Adlert Nogueroles	43
	45

AVIS DE *Murta*

Per als que al rebre el n.º 12 els finalisa la subscripció

Tots aquells que encara no hagen enviat ses òrdens de càrrec al Banc i còpia a este oficina, els preguem que ho facen a la major brevetat possible.

En el cas de que, per qualsevol circumstància, no vullguen fer efectiva la quantitat de 720 pessetes per este sistema, poden enviar-la per gir postal a nom de PARAVAL, S. A., Grup Editor MURTA, n.º de compte 02405662 de la «Caja Postal de Ahorros, calle Lauria, 18, Valencia». O be enviar un taló a nom de MURTA, a esta oficina, carrer Cronista Carreres, 9, València-3.

MURTA

N.º 12

Abril 1979

Director periodiste:
Carles Senti Esteve

Director literari:
Xavier Casp

Edita:
PARAVAL, S. A.
Cronista Carreres, 9
Apartat de Correus 499
VALÈNCIA-3

Publicitat:
Apartat de Correus 499
Tel. 365 80 72
VALÈNCIA

Depòsit legal:
V. 1.738-1978

Imprimix:
Quiles, Arts Gràfiques
G. Esteve, 19
VALÈNCIA

Fotogravats:
Añón

Distribuïx:
València: DISVESA
Castelló: SOLDI
Alacant: S. G. E. L.
Gandia: RICO
Eix: MARÍN

«MURTA» adopta per a la llengua valenciana lo que propugna Miquel Adlert Nogueroles en son llibre «En defensa de la llengua valenciana».

25 d'abril: la derrota d'Almansa

Una sèrie d'errors polítics dels governs dels àustries, corumullats per l'últim calamitós regnat. Atres errors (al principi del segle XVIII) de Madrit i també de València i de tota la Corona d'Aragó, provoquen la guerra de successió. I, per últim, més errors de València i de tota la Corona d'Aragó, sobre tot de Catalunya, produïren el 25 d'abril de 1707, en Almansa, la derrota valenciana i ses conseqüències.

No anem ací a estudiar i engrunar tants errors, que no és lloc adequat i estan ben analisats, encara que no s'ha esgotat la matèria. Pero MURTA no pot estar indiferent, en son número d'abril, al dia 25, aniversari sempre de meditació per als patriotes valencians que, mentres només hi havia valencianisme (fins fa uns pocs anys) hem commemorat com a dia de dol nacional el 25 d'abril; públicament, fins que vingué la guerra. Pero també després s'ha commemorat, en secret. Com en les reunions que des de que finalisà la guerra fins a l'estiu de 1963, semanalment es celebraven en casa de Miquel Adlert Nogueroles, dirigides per ell i per Xavier Casp. I en elles, entre atres coses que es feen, es llegien per alguns dels assistents els originals que portaven. I del llibre que Miquel Adlert Nogueroles escrivia dedicat a l'any, és un fragment del mes d'abril, llegit en la commemoració del 25 d'abril de 1942, lo que reproduïm a continuació:

«Valencià: detín el teu pas, apaga la teua somrisa i dirigix la teua mirada cap al suroest de la nostra Pàtria, atàüllant llunt, molt llunt, fora ya de les nostres fronteres, la planura, erma i dura com un cor cruel, de les terres d'Almansa, aquells camps on un 25 d'abril —el de 1707— València, la nostra València, perdia la llibertat, vençuda per la força al servici de la injustícia i de Castella. Pero callem nosatres i deixem en esta ocasió la paraula al poeta perquè ningú com els poetes (pero els poetes patriotes per patriotes poetes) per a fer vibrar els sentiments tivants del patriotisme en esta efemèrides luctuosa, ferida que,

”nos han obert en nostra anímica elegia
d'or i grana en virior sobre la cèlica esperança eterna i blava!”
en versos de Xavier Casp.»

Lector valencià (naixcut o no en les terres valencianes): detín-te i pensa que tots hem d'evitar nous errors, per a lo que lo reproduït no puga un dia tornar a escriure's, referit a un atre punt cardinal.

La llengua valenciana en la bibliografia sobre la festa de Moros i Cristians d'Alcoy

Per **Adrià Espi Valdés**

Croniste de l'Associació de Sant Jordi d'Alcoy

Moltíssimes voltes, potser massa voltes, s'ha criticat que les «Embaixaes» de la festa de Moros i Cristians d'Alcoy que la fabril ciutat celebra en el mes d'abril de cada any, en honor de Sant Jordi, patró del braç militar de la Generalitat valenciana, estan redactades en castellà, un castellà, a més, molt teatral, rebuscat i espectacular, quan els alcoyans preferentment parlem la llengua valenciana. Els texts dels parlaments festers, en efecte, estan escrits en castellà, perquè es van compondre per 1838, i perquè l'autor —del que encara no es saben massa coses— era de parla castellana, perquè aixina des d'aquella data, es reciten, tant la del moro com la del cristià, perquè aixina se la sap el poble i perquè, a la fi, no té massa importància. I pense, inclús, que és absurd que ara, per les modes i per les pressions de tot

tipo, tinguem els alcoyans que renunciar a elles i dependre la nova versió que en el seu moment va fer un poeta local, com haguera segut del gènere imbècil que el llibre del «Misteri d'Elx» en un moment polític determinat s'haguera representat en versió castellana.

Pero, ¡qué punyetes!, en la rica i abundosa bibliografia sobre la festa de Sant Jordi d'Alcoy, existixen molts texts escrits en valencià, un valencià per supost un tant o un molt anàrquic, plagat de faltes ortogràfiques, pero que no obstant evidencia la presència de la nostra llengua a nivell popular —dins d'una literatura de masses i per a tractar una temàtica volguda pel poble—, escrita i publicada. Pense que este fenomen és ben important i ve a demostrar que mai —diguem lo que vullguen els falsos màrtirs perseguits pel seu valencianis-

me, que tal volta tindriem que posar en tela de juí— se li ha tapat la boca ni se li han esgarrat les quartilles als escriptors, als poetes, als ensayistes, als historiadors que han volgut expressar-se en la seua llengua materna, la valenciana.

Anem ara, encara que siga d'una manera un poc breu, a parlar d'algunes d'estes obres escrites en eixe valencià de circumstàncies, tal volta inadequat, escrit al marge d'unes regles ortogràfiques que, per altra part en el segle XIX —al que volem de manera explícita referir-nos— no estaven massa fixades i ordenades.

Com és ben sabut, una de les primeres voltes que la festa de Moros i Cristians del nostre poble està referida en un text important de la segona mitat del segle XVII, editat concretament en València en 1672, en el que es fa una àmplia referència a la festa d'uns anys antes, de 1668. El llibre es titula «*Célebre Centuria que consagró la Ilustre, y Real Villa de Alcoy a honor, y culto del soberano Sacramento del Altar (que sea por siempre alabado) en el año 1668. Escrivela Vicente Carbonell Dr. en Amb. derechos hijo de la misma Villa a quien la dedica. Añadense las historias de S. George, y sucesos de los Terremotos*». El llibre en qüestió, de capital importància, està escrit en castellà, i en ell es parla d'eixes dos companyies de «feters» —nucli fundacional de les que s'han dit comparses o «filaes»— denominació valenciana que s'usa en Alcoy— i que es titulaven ben pintorescament «de Christianos Moros» i «Cathólicos Christianos».

Hem dit que referir-nos més exactament al segle XIX —del que ya hem parlat en atres ocasions i concretament en la nostra aportació a l'homenage al professor Reglà Campistol, en aquell treball publicat per la Facultat de Lletres de la Universitat valenciana, «*Relación bibliográfica y estudio documental de la fiesta de Moros y Cristianos en Alcoy en el siglo XIX*», publicat en 1975. Per tal motiu creem que una de les primeres voltes que es publicà en Alcoy un text en valencià referit a la seua festa sant-jordiana és en 1825. Es tracta d'un folletet editat per Josep Martí, de tamany quart, no firmat per ningun autor, que solament presenta tres quartetes en valencià, quan tot l'atre text està redactat en la llengua de Castella. El títol és: «*Relación sucinta de la aparición del glorioso San Jorge Mártir, sobre esta Villa en el año de mil doscientos setenta y cinco; y descripción que en obsequio y gratitud de los beneficios re-*

cibidos de dicho Patrono de la misma, hacen anualmente sus devotos y vecinos.» Peça ingènua, sense massa força ni bondat literària, però no obstant molt necessària per a un estudi de la pròpia festa alcoyana i del desenroll de la llengua nostra lligada als propis actes festius. Creem, perquè així pareix indicar-ho Carreres Zacarés, que es va fer una segona edició ara fa, precisament, cent anys, 1879.

D'este primer quart del XIX és un text rimat que es titula: «*Descripción de las grandes fiestas con que la M. Y. y Real Villa de Alcoy, muestra su gratitud a su Patrono San Jorge Mártir, en el día aniversario de su aparición portentosa sobre sus muros*», llançada per la imprenta de Francesc Cabrera i Companyia, text bilingüe ya que l'autor —encara no sabem quí puga ser— usa indistintament el castellà i el valencià. Es descriu en el folletet tot el programa d'actes:

«Aquell matí
a molts para lo que á mí endormiscats
es lleven, y apresurats sen aném

a veure aón encontrarém la Diana,
acte que lleva la gana de fer faena...»

Nos pareix curiós que aquell català que vivia en Alcoy en 1850, anomenat José A. Llobet y Valllosera, «*Socio de la Academia de Buenas Letras é Historia de la ciudad de Barcelona...*» autor d'uns «*Apuntes históricos acerca de las fiestas que celebra cada año la Ciudad de Alcoy a su Patrón San Jorge*», opúscul editat per Martí l'any 1853, redactara el seu treball en llengua castellana, i que inclús la paraula «filà», sinònima en certa manera de «comparsa», ell l'escriguera així: «filada», castellanisant-la. Al final de la descripció de les festes i dels apunts històrics sobre Alcoy, l'autor firma en Barcelona el dia u d'agost de 1851.

Possiblement la primera peça escrita —i esta, doble, és de teatre— totalment en la nostra llengua valenciana, és de 1855. Es tracta de dos obretes «*publicadas juntas en un folleto*» al dir de Rafael Coloma, i d'autor o autors anònims, titulades «La nit que venen els musics o l'olla del tio Chuán», en un acte i vers, i «Mentres pasa la Diana», joguet còmic igualment en un sol acte i en vers, introduïnt-se en el text fragments castellans, que en esta ocasió són prou manco. Treballs estos que últimament han segut analisats i estudiats én molt de carinyo i en un rigorós criteri literari.

També obra teatral, un poc posterior, és «Tona y Toni ó la Festa de Sen Chordi», editada no en la imprenta de Viuda i Fills de

Martí, com els dos sainets anteriors, sinó en els tallers d'Antoni Payà i Fills, en 1871, sent el seu autor Juan Bautista Lloréns, possiblement d'orige valencià.

En motiu de celebrar-se en Alcoy en 1876 el VI Centenari del patronage de Sant Jordi, es van donar a la imprenta alguns treballs, tots ells molt valuosos: poesia, teatre, reportages periodístics, etc. Un llibret esplèndit tant pel text com per la colecció de gravats fets en fusta de boix, que ilustren l'obreta que es diu: «*Noticia histórica acerca del origen de la Fiesta de San Jorge y reseña ilustrada de las comparsas que toman parte en ella.*» Llibre reeditat en 1890, d'autor encara no determinat d'una manera completa, podent ser Vicent Laporta o Antoni Vilaplana Sempere, si be últimament l'investigador alcoyà Berenguer Barceló ha demostrat que realment l'autor de la colecció de dècimes d'esta obra de 1876 és el poeta i humaniste Miquel Parera Cort. Totes les dècimes —mètrica que usa en tot el llibre— estan en castellà a excepció de les dedicades a la «filà» mora «Cavallería de Bequetes» i a les «filae» cristianes de «Maseros» i «Cavallería de Sequetes». D'esta última diu l'autor:

«Tenim un gran sentiment
de vindre hui á pelear,
que á la fórsa ham de plorar
a un cheneral molt valent,
de disposisió y talent
duya un cavall en potetes;

COMMERCIAL
UNION

SUCURSAL REGIONAL

Croniste Carreres, 9, 1.º, B

Tels. 322 48 65 - 322 48 59

VALÈNCIA - 3

INCENDIS, TRANSPORTS, PERDUA BENEFICIS,
ACCIDENT INDIVIDUAL, TOT RISC DE CASA, TOT RISC
D'ESTABLIMENTS COMERCIALS I RAMS DIVERSOS

Una companyia que està al servici de tota València
i dels valencians

ya el coneixeu, polletes;
mos cap la satisfacció
que no's va pédre una acció
aon s'ancontrava Sequetes.»

De 1887 es, editat per Francesc Company, «Veu de festa a San Chordi Patró d'Alcoy». Es tracta d'una descripció de la festa de Moros i Cristians, feta acte per acte, des de l'entrada del Rei En Jaume el Conqueridor fins l'aparició del Sant Jordiet sobre l'«almenat castell de fusta», escenari, per altra part, de les embaixades. L'autor d'est opúscul és el poeta local Miquel Cantó, i està totalment escrit en valencià, obra últimament molt ben estudiada pel professor Jordi Pérez i Durà, en la Revista de la Festa de 1978:

«Hui en el dia vintitres,
te costum la població
en fer lo gran prosesó
representanla els festers.
Els carrers están dictats
tal per ahón te que pasar,
la chent se sól agrupar,
despues se queden sitiats.
Al no deixar frans el llóc,
conec estes cofradies,
entren les cavalleríes
en carrera á sanc y á foc.»

De 1890 és una nova edició popular de «La Crida», text bilingüe —si be predomina el castellà— que acaba en tres quartetes molt gracioses:

«Alegre á tot alcoyá
estic mirant día y nit:
mes algú estarà aflechit,
si en sa casa pá no ya.»
Forasters: no confieu
de tindre goch y alegría.
si el bolsillo nit i día
sense parar no desnugueu.
Ningú estrañe en este día
que tots perdam el chuí;
pues es presís que mostre hui
el alcoyá la alegría.»

De 1895 és un treball totalment escrit en un valencià coloquial i amé titulat: «Les Festes de Sant Chordi y els festers. Al llechidor. Explicació de tots els actes de la Festa qu'els alcoyans selebren en honor al patró Sant Chordi, tots els anys en els dies 22, 23 y 24 de Abril. Esta esplicació escrita en vers y en costum

valenciá es satírica. Este llibret conté cuaranta dèsimas gustoses de llegir». L'autor és Federic Hellin «y no podrá reimpremirse sin su permiso». La imprenta que edita l'opúscul és la de Josep Pérez Botella:

«A les quatre del Castell
el Passech mou, y en tal llans
van chunts moros y cristiáns
y els musics armant tropell;
y ya fester que dú un ramell
de dátils, que val mich duro,
antes fumanse un puro
tan gran com un alficós.»

Menció a part mereix l'aparició, també en 1895, de la revista «Terra y Cel ó el Cavall de Sent Chordi», número especial totalment redactat en valencià, en un valencià graciós, occurrent, ple de situacions molt alcoyanes. La capçalera de la revista diu també: «Número extraordinari del periodoc qu'es publica en el cél en el mateix titul, redactát per varies animetes de bon humor, en la llengua del Pardalót, que no te frenét, é ilustrát per dos fills del animalucho que valen per deu. La redacció, en el cél. La administrasió, en la terra. El preu, un quinsset.»

Eixemplar únic, d'una gran inspiració, en les seues pàgines es retrata la festa de Moros i Cristians i alguns dels seus actes més espectaculars i principals o més importants personages. Eixa «llengua del Pardalót» és la llengua dels alcoyans. Recordem a Martí Gadea en el seu «Tipos, modismes y cosas raras y curioses de la terra del Gé», de 1906, quan en la pàgina 165 parla del «Pardalót d'Alcoy», descrivint la seua significació i el perquè de la llegenda:

«Pardalòts com el d'Alcoy
ni ha prou per eixe mon,
lo qu'es que guarden la pell
y no son tan folls com éll fon.»

En fi: podríem parlar de més testimonis literaris, de més autors, de peces poètiques molt més perfectes, manco humorístiques i més serioses, com en el cas del poeta Santiago Puig Pérez, com en el cas del també poeta i dramaturc Gonçal Cantó Vilaplana. Pot ser que siga matèria per a una segona part d'este treball sobre l'ús de la llengua del poble, la valenciana, al servici de la festa de Moros i Cristians en honor de Sant Jordi, el patró dels alcoyans, el sant guerrer també entranyat en la història del vell Regne de València.

SANT JORDI I ALCOY

Per J. Boronat Gisbert

Una gesta que remonta al segle XIII, concretament a 1275, ha donat peu a la manifestació més característica de la personalitat alcoyana: les festes de Sant Jordi.

Per a una millor aproximació i comprensió d'aquells fets, serà convenient recular a èpoques encara més remotes.

En els sigles III i IV de l'era cristiana es va completar la romanització de la població ibèrica per influx del cristianisme. En la Bètica i en el Sut de la Cartaginense, de la que era Alcoy, el cristianisme tenia més força i densitat que en les demés províncies romanes. Eren, precisament, les regions més cultes, més romanitzades.

En el segle V, any 409, començaren les grans invasions germàniques. En les nostres terres, la població indígena, ja romanitzada, llatinitzada i cristianitzada, s'estava i persisteix. I els pocs visigots que vingueren es mantenien com una casta militar, noble, sense mesclar-se ni aportar elements de cultura. Es manté el llatí, llengua dels hispano-romans o ibero-romans, llengua de la cultura cristiana.

Més tart, a partir del 711, comença la conquesta musulmana, i en esta época Alcoy apareix ja com a poble, un poble que té nom: Al-Coll.

També ara, en la conquesta musulmana, els àraps, berebers i sirfacs que van vindre, eren una minoria molt chicoteta (uns 50.000 per a tota la península...) i, per tant, seguix predominant l'element indígena, la població ibero-romana, de parlar llatí. No era una raça nova, àrap o berberisca, la que va "poblar" estes terres. Vivien els mateixos pobladors. Van canviar els dominadors, els senyors. Solament van fugir els de la "noblea visigòtica" i els seus més acostats o parents.

Esta població ibero-romana es va convertir en massa a l'Islam, excepte alguns, els anomenats mossàraps, perquè qui es convertia queda-

va exent de qualsevol tribut que no fóra el legal dels musulmans i, si no era lliure, recobrava la llibertat.

Els territoris als que pertanyia Alcoy es van musulmanisar, pero no es van arabisar. En les relacions oficials s'exigia l'us de la llengua aràbiga. Pero, a pesar de l'interés dels àraps dominadors per la purea i elegància del llenguatge, tant cristians com judeus i musulmans, de totes les classes socials, parlaven una llengua romanç, l'aljamia, evolució diferenciada del llatí vulgar parlat en temps anteriors, i que en terres alcoyanes, com en atres terres valencianes, va desembocar, va acabar sent la llengua valenciana.

L'Islam va produir u dels moments cimers de la cultura espanyola de tots els temps, contrastant el seu esplendor én la incultura dels atres territoris de la península i d'Europa, terres cristianes a on havia molts més analfabets que en l'Espanya musulmana, proporcionalment als habitants.

Pero cap al segle XI, arruïnat el Califat de Córdova, els cristians dels nuclis de resistència de la cordillera septentrional d'Espanya van imposant-se políticament i militarment als musulmans. Eren temps en que la vida cultural i literària dels grups nòrdics de resistència era molt pobra: tan sols escrits de caràcter cronístic, sense pretensions literàries de cap classe. Escrivien oficialment en llatí i parlaven en llengües romanç, llengües en formació derivades del llatí, lo mateix que els musulmans, pero usaven per a escriure pergami i lletres visigòtiques. La seua cultura curtejava, escassejava. I la seua religiositat adolia, tenia tots els defectes del modo de vida feudal, ampliat per la incultura i les costums de ferro i espasa.

D'este temps importa molt destacar lo següent: hem de deixar com a definitivament desestimats l'esquema mental de que l'autenticitat

del país, lo millor del país, es va refugiar en les muntanyes pirenaïques, i que lo demés del territori es va quedar submergit, afonat, baix una onada d'orientalisme. Més aïna s'advertix que, per contra, el pols religiós, intel·lectual, econòmic i artístic d'Espanya no pot medir-se aulant als grups nordencs de resistència, sinó que, contràriament a lo que algú diu, és de més lluïda i vivor en les comunitats mossàraps de les ciutats d'obediència islàmica. En elles, els nuclis cristians s'enfortiren en tots els fets diferencials que, en lo cultural i ideològic, els separaven dels incults i cerrils pastors i guerrers nòrdics que mantenien la intransigència, la resistència.

Sabem que l'any 1245, poc més o menys, Alcoy es va rendir a Jaume I, rei d'Aragó. Van canviar els "senyors". Van eixir, expoliats, els senyors musulmans, i en son lloc es van posar, de "senyors", uns quants cristians guerrers, conquistadors. El poble que residia en Alcoy, musulmans, i els cristians que poguera haver, van seguir vivint i treballant en Alcoy.

Pel segle XIII, en la Corona d'Aragó, igual que en tota Europa, l'esperit religiós s'havia atenuat. Ho testimonia el fet de que, a la convocatòria de "Creuada" de 1237, solament van respondre a Jaume I, a part de dos hosts d'Òrdens Militars, quatre nobles aragonesos i un cavaller català, cinc municipis aragonesos i cap de català. Els qui anaven a la Conquesta no anaven a recuperar terres per a Crist: anaven a conquistar terres per a ells.

Pero, ya que no van dur ni cultura ni llengua, ya que la ignorància no podia culturisar a la cultura, ya que la llengua valenciana i la cultura valenciana no van ser importades del nord, sí que podem citar una cosa que pareix que van portar a Alcoy els cristians del Regne d'Aragó, una cosa que ha arrelat i ha pres naturalia en la població alcoyana: la devoció a un sant, un sant màrtir, Sant Jordi de Capadòcia.

Un sant discutit i rebaixat pels qui també en la Iglésia, viuen dominats per un esperit crític que ignora i desconeix la pervivència dels fets a través de la popularitat, de l'entusiasme transmés de generació en generació. Sant discutit, pero sant que el trobem en els tapissos bizantins i coptes, en els marfils carolings, en les pedres romàniques, en els escuts dels cavallers migevals, en els retaules del Renaixement, i també, modernament, per eixemple, en numismàtica.

El seu cult és antiquíssim i la seua celebri-

tat grandíssima, tant en Orient com en Occident. Sant Jordi era l'espill del cavaller, el defensor de la justícia, el "caballero andante" de la fe, el més perfecte eixemplar del valor, el qui assegurava la victòria... En l'Edat Mija va aplegar a ser el sant popular per excelència.

Jordi naixqué en Capadòcia. Els capadocians tenien mala reputació. Un proverbi grec aludia als tres pobles despreciables, el nom dels quals començava per la lletra K: kapadocians, kilicis i kretenses. Dien que eren poc civilisats, més pastors que agricultors, pero robusts i valents. Capadòcia es representava com una matrona coronada ostentat en la mà un guió de cavalleria, en recort de les tropes de cavalleria que els romans tragueren d'allí, integrant-los en els seus eixèrcits.

Jordi de Capadòcia era militar, de cavalleria, de l'eixèrcit de Dioclecià, l'emperador romà. I quan est emperador va proclamar l'edicte de persecució contra els cristians, la seua actitud, no amagant la seua fe, no dissimulant el ser

cristià, va merèixer ser martiriat, morint torturat l'any 303 en Lydda, la Diòspolim dels grecoromans.

Les més antigues actes del sant i del seu màrtiri li atribuïxen els miracles més extraordinaris. La "Legenda àurea", posterior, del segle XII, aporta noves narracions, com la llegenda del famós combat del sant cavaller i el dragó. Però el fet clar és que, quan els cristians eren cremats en les fogueres, i quan regaven en la seua sanc els anfiteatres, per defendre als qui patien aquelles crueltats, mereixqué ser empresonat, assotat, flagelat, torturat i degollat. El fet clar és la difusió i popularitat en tot el món cristià del sant cavaller, el nom del qual significa la victòria sobre l'enemic, la derrota del fort, l'alliberació del dèbil, la pau, la tranquil·litat...

Per això els pobles es posaven baix de la seua protecció. El sant cavaller era invocat pels eixèrcits cristians, i al seu nom es dedicaven Òrdens Militars.

El rei Pere II d'Aragó, pare de Jaume I d'Aragó i de València, reconegut als grans favors que havia obtingut de Sant Jordi en les batalles i conquestes aragoneses, va instituir l'Orde Militar de Sant Jordi d'Alfama, donant-li a l'Orde el castell d'Alfama, en una de les cales del Coll

de Balaguer, prop de Tortosa, en aquell temps terra aragonesa, exclusivament aragonesa, ni de llunt considerada catalana com ara des de la divisió en províncies.

La insígnia d'esta Orde Militar aragonesa era la creu de gules, el color roig heràldic, que en Alcoy posem en els balcons els dies de festa, creu que ara usen com a distintiu els cavallers de Montesa. Açò últim és degut a que l'Orde militar de Montesa, instituïda en 1317 en la diòcesis de València per Jaume II, rei de València i Aragó, va anexionar posteriorment al de Sant Jordi d'Alfama, adoptant des d'aquell moment la seua insígnia.

El Regne d'Aragó que dominava i era l'únic Estat en totes les terres del nord-est peninsular, i el Regne de València des de la seua rendició i canvi de nació musulmana a cristiana, tenen a Sant Jordi per patró. I també molts altres, com Venècia, Portugal, Anglaterra, Abisínia... Els pobles se posaven baix de la protecció de la seua espasa, i en ella descansaven segurs. Les victòries dels eixèrcits cristians eren atribuïdes a l'ajuda del sant cavaller.

En est ambient i mentalitat es produïx un fet històric que tingué una enorme transcendència per a la vila d'Alcoy i per a tot el Regne de València. La Crònica del Rei Don Jaume I, fol. CXXXIII vlt., única font contemporània d'este fet d'armes, el descriu aixina: "E nos estan en Xativa, haguem ardit daquels cavallers genets que eren entrats en la terra, e nos pensam de trametre tro a XL homens a caval a establir la vila d'Alcoy, e de metre establiment el castell de Cocentayna, per hon aquels janets devien passar. E quan foren venguts en tro a CCL cavallers daquels janets en Alcoy per combatre, prengueren aqui al combatre gran mal, e, encara que y perderen lur cap, per nom Aladrach, lo qual ja altra vegada se era alçat ab alguns castells del dit regne, los quals li convench desemparar, el avench a exir de tota la terra per tots temps. E puys, aquels XL homens a caval desus dits, sens tot acort que la I no havia del altre, pensaren dencalçar los damunt dits janets, e vengueren en la celada que havien gitada aquels janets, e foren la major part daquels cristians morts o preses."

El rei D. Jaume no va trobar, en tota la seua llarga vida, un contrincant de la seua talla més que en el príncip musulmà Muhammad Abu Abdallah ben Hudzail Al Azraq, que durant més de trenta anys va batallar per la independència de les seues terres, entró a la seua mort en

Alcoy. El Azraq havia intentat apoderar-se d'Alcoy, pero fón vençut, morint en el combat. En un segon moment, els quaranta cavallers del Rei perseguiren als moros fugitius, pero fent-ho sense orde ni concert, caigueren en la celada que els havien posat. A pesar d'açò, la rebelió musulmana va quedar desfeta per la mort del cap de major prestigi i capacitat per a acapdillar-la, el príncip Al Azraq.

És natural que, donant lloc este fet a una era de pau i de creiximent de la vila d'Alcoy, els alcoyans consideraren la batalla com una glòria local, i que son recort fóra transmés de generació en generació com a un fet relevant del valor dels seus antepassats i de la protecció providencial del sant a qui s'acompanaren, sant Jordi, precisament en el dia en que la Iglésia celebra sa festa.

Els escriptors dels sigles XIII i XIV no afigen més detalls. Sols a mijans del sigle XVI apareixen relacions més pormenorizadas dels fets esmentats transmés per tradició. El primer és Pere Antoni Beuter. Un sigle després, en 1672, el doctor Vicent Carbonell conta l'aparició de Sant Jordi. Més tart, Cristófol Mataix, notari i escrivà d'Alcoy, en el "**Yndice de los acuerdos de la Villa de Alcoy... (Cabildos de 1708 a 1754)**" ha deixat una ampla i barroca narració que afirma haver escrit tenint per base l'acta autèntica redactada pel notari Benat Carreres el dia de la batalla, 23 d'abril de l'any 1275, dia en que també es va proclamar a Sant Jordi Pa-

tró de la Vila d'Alcoy. Esta relació té un cert valor documental, pero haguera segut més útil per a la Història si s'haguera limitat a la còpia literal del document, porque la relació de Mataix està excessivament carregada d'errors històrics i d'exageracions que no resistixen un examen crític.

De totes maneres, lo important és que tres mesos antes de la mort del rei Don Jaume I en València, Alcoy, ajudat pels guerrers del rei, contracolpeja l'atac d'Al Azraq, causa la mort del capdill musulmà i atribueix este fet d'armes i les seues conseqüències a la protecció de Sant Jordi.

Est és, en Alcoy, el fonament de les Festes de Sant Jordi, festes de Moros i Cristians.

CENTRE DE JARDINERIA SANT VALERO

PLANTES - ABRES - PRODUCTES FITOSANITARIS

Teléfono 120 19 50

Direcció telegràfica: JASVALERO

Télex 62130 JASV - E

Carretera Nacional 340, Km. 234

BENIPARRELL
(València)

L'antipatia pel blau celest

Per Carles Sentí Esteve

Lo principal de la bandera valenciana són, ¡com no!, les barres d'Aragó. Pero és que les barres són, això, d'Aragó i convenen a un territori tans extens que acaben per no distingir unes entitats autonòmiques de les atres, ni tan sols unes zones filològiques de les atres confinants. Pensem per un moment en lo que passaria si volguérem posar el mateix distintiu en l'actualitat per a tots els territoris i les nacions que formaren el sacre imperi germano-romànic o a alguna de les grans agrupacions territorials i ètniques que s'han registrat a tot lo llarc de la història.

Vaig a parlar dels meus sentiments personals, pero que conste que no vaig a fer-ho perquè crega que tenen la menor importància com a eixemple, ni perquè siga un exhibicioniste de tal conjunt de sentirs, sinó perquè opine que hi ha molta gent a la que li passa lo mateix que a mi. I ho opine perquè tinc grans amics de totes les tendències polítiques i els trobe d'acort én mi —en fi, més o manco— sobre este tema.

Em dóna la impressió que la feroç antipatia contra el blau —que crec que és celest, encara que també l'he vist marí— de la bandera, es deu a la mateixa absurda i reaccionària mentalitat que impulsava al mascle ibèric a refusar a una chica pel fet de que haguera segut rap-tada i haguera passat, encara que només fóra una nit, én els que la secrestaren.

—Sí; és bonica, és bellíssima, és virtuosa, és intel·ligent, és encantadora, pero... ¡ha passat una nit en poder dels quinqüis!

Ara, en quant es parla de la bandera én blau o sense blau, es discutix ya tot. No s'accepta res apriorísticament com a cosa indubtable. Hi ha qui diu que el règim de Franco, en el seu afany de defendre la unitat d'Espanya, anà contra la Senyera, la tricolor, clar. Hi ha qui afirma lo contrari. Els meus recorts coincideixen, efectivament, én el fet de que el passat

règim acceptà la bandera en qüestió, que li pareixia inofensiva, perquè en València no hi hagué mai moviments secessionistes.

Un règim centraliste i unitariste és molt natural que lluite contra les forces que tendixen a la disgregació dels territoris i dels pobles dels quals es compon l'Estat, encara que hi ha moltes maneres d'opondre's a açò. Dia Ortega y Gasset que, en definitiva, no existixen nacions, en el sentit que a tal paraula se li dóna a partir de la Revolució francesa, que tinguen un caràcter estàtic. Pel contrari, totes elles són un conjunt de forces, una cosa així com un sistema solar, o un model atòmic, on la perifèria està baix de la influència d'una sèrie de forces centrífugues que contraresta el nucli central én atra força centrípeta de la mateixa magnitud. Significa que no hi ha Estats estàtics, sinó que tots són clarament dinàmics.

És obvi que quan el nucli central pert son natural poder congregador, sa força centrípeta constituent, els elements que giren a l'entorn d'eixe nucli tendixen a disgregar-se. Pero en eixe moment se poden llançar des del centre unes amarradures artificials, una espècie de sosteniments ortopèdics que no retornaran al conjunt el seu poder d'equilibri, sinó que deixaran la disgregació diferida fins que eixes forces artificials se suprimixquen per fatiga o per derrota.

Pero no divaguem. He oit discussions irritades sobre si la senyera, la tricolor, fón o no fón perseguida pel règim anterior. Alguns defensors d'esta senyera, que per supost és la meua com a valencià, han dit que el franquisme no la podia vore. Potser això fóra al principi. Yo crec que el franquisme la tolerà. I aci ve el quid de la qüestió, perquè em pareix que la hostilitat que hi ha ara contra ella (deixant de banda un atre argument més profund, més amagat) no és ni més ni menys que la que re-

sulta d'això, d'haver estat tolerada pels mandataris anteriors. I l'argument ve a ser:

Ha passat quaranta anys en la dictadura, sense sofrir vexacions.

(És el cas de la chica raptada, només que al revés, ja que lo que se temia en tal cas és que la chica haguera resultat tacada en el seu honor, lo que la deixava impossible "para vos y para mí".)

El general Franco té qui venere sa memòria i qui la vitupere. Ha deixat darrere d'ell amor i odi, com era absolutament indispensable que passara. Pero no entrem ara en això. Anem a admetre, a efectes teòrics, que la figura d'eixe general constituí un dany absolut per a Espanya. Així i tot, ¿tindríem que odiar la bandera de la franja blau celest pel sol fet de que ell no l'odiara? Situant-nos així, tindríem que posar-nos a fumar tots com uns desesperats, ja que Franco no fumava i seria precis que els que porten bigot se l'afaitaren, perquè Franco sempre va lluir lo que els castissos diuen la tercera cella. ¿Anem a prohibir tot lo que no prohibí Franco? ¿Anem a prohibir la cirugia tòrácica, posem per cas?

I ja que estem dispots a acceptar en teoria, encara acceptant la teoria d'"Els Països Catalans i la Federació d'estos entre ells", tindríem un país valencià, unes illes i un "Principat" i cada una d'estes tres entitats voldria tindre un distintiu.

Ya sabem que els silogismes no servixen per a donar llum a noves certees de raó, pero sí que resulten útils per a demostrar d'una manera inconcusa veritats que ya se coneixien. I si podem dir dins de la més pura escolàstica: "Tot país necessita una bandera; és així que València constituïx un país (català o no); puix València necessita una bandera". I continuar: "La bandera és un distintiu; és així que no pot haver dos distintius iguals; per tant, el país valencià no pot tindre la mateixa bandera que el 'Principat', que les 'Illes' o que Aragó."

Com no es vol reconèixer que l'antipatia per la bandera tricolor ve d'una suposta simpatia cap a ella per part dels hòmens de la dictadura conservadora, s'apela a la història i se diu que el blau correspon només a la ciutat de València, que procedix del vell gremi de sastres i atres moltes coses l'alegació de les quals té una clara intenció pijorativa.

Pero, veja's que en esta argumentació ho estem concedint tot, Països Catalans, Franco

com a representant de tots els mals, simpatia franquista per la bandera tricolor... Tot.

Continuem concedint ara: la senyera tricolor procedix del gremi de sastres. ¿És que pensa algú arremetre contra eixa honrada agrupació, una d'aquelles en les que València sabé fer del treball familiar lletra i admiració dels sigles? ¿És que anem ara a prendre-la en eixos gremis que portaren fins al màxim la perfecció de tots els oficis i els noms dels quals rotulen ara els carrers de la ciutat vella?

Que la senyera tricolor és només de la ciutat de València. ¿I qué? ¿Per a qué hem de dedicar-nos ara a buscar atra bandera que represente una variant sobre la base de les quatre barres, quan tenim la del cap i casal?

Per cert que, fent una chicoteta disgressió, si arriba eixe cas de buscar una nova bandera, per a que no siga la dels sastres, ni la de València capital la que s'utilise en nom del vell Regne, se podria fer una proposició nova. Se tractaria de seguir un mimetisme cap als triunfadors del món, com Savino Arana seguí el model britànic al dissenyar la bandera de son país. Podria ser (i advertixc que és broma, per si hi ha algun lector que carixca del sentit de lo humorístic) una bandera en tot pareguda a la del "Tio Sam"; és dir, les quatre barres roges sobre fondo groc i en la part superior, junt al pal, un rectàngul vert, que representaria la fecacitat de les nostres terres (i així oblidariem l'odi blau que recorda la claretat del nostre cel) i sobre eixe vert, tantes estreletes o miges llunetes com comarques tenen les terres valencianes que s'estenen des de Morella a Guardamar.

I ara atra volta en serietat. ¿No és estúpit prendre-li mania a una bandera perquè l'haja simplement tolerada el nostre enemic? Pensem en el cas alemany. Hitler no és que tolerara, és que utilisà en reverència suprema la mateixa bandera que havia fet onejar el Kaiser al front de les seues mesnades de guerra i sobre els alts pals de les seues naus de combat. Hitler —i en això l'acort pareix general—, fón un desastre que "**cantando guerra, hizo al mundo sepulcro de su nación**". No obstant, ara ¿qué passa en la bandera d'Alemanya? ¿Algú li ha pres odi en l'Alemanya de l'Est o en la de l'Oest?

No. Ningú. Eixe odi és indicatiu d'uns ressentiments sobre els que no se pot construir res com això que ha construït l'Alemanya trencada i partida en dos sobre les runes de la major derrota que recorda la història universal.

Reflexionem.

Sanchis Guarner i yo

Per Miquel Adlert Noguerol

L'interés dels pancatalanistes, a l'entrevistar a Sanchis Guarner, de preguntar-li sobre Xavier Casp i sobre mi, i sabent lo que Sanchis va a dir, em fa pensar en que busquen una deterioració, davant els valencians, de les imàgens nostres. Primer fón en «*Dos y Dos*»; ara en «*Valencia Semanal*» (1) que pareix haver heretat molt de la revista numèrica.

Per si els «deteriorisadors» senten alguna inquietut, com no tinc ningun interés en que no dormen a gust, els diré que ningú dels dos no tenim aspiració a res ni sentim ninguna ambició. I una prova ben rotunda tenen sobre Xavier Casp recentment, que no hauran deixat de conèixer-la els pancatalanistes, igual que coses d'ells arriben a nosatros. Perqué el poble és xicotet i nos coneixem tots, com es diu vulgarment, que la vulgaritat, com tot —o quasi tot— en esta vida també té els seus encants.

A més, yo, com també en atra ocasió et passà a tu, Manolo, entre el 75 i el 76, tinguí durant sis mesos, empalmant una én atra, cinc dolències —que els pancatalanistes que no saben el català no les confonguen én *dolenteries*— les quals m'han deixat físicament molt fluix, i no estic ara per a trots, com en les meues passades activitats que tu, Manolo, coneixes ben be. Atra cosa molt diferent hauria segut ara sense aquelles cinc «cornades». Que si la fi del franquisme no m'haguera agarrat esperant a la porta del quirófan —entrava el 25 de novembre— m'hauria donat en cos i ànima a la política valencianista nacionalista, deixant-me prèviament totes les activitats meues que m'ho impediren. I tu, Manolo, coneixes l'efectivitat de les meues actuacions.

(1) *Valencia Semanal*, n.º 63, 11-18 de marzo de 1979, pp. 37-38.

Pero com es diuen coses sobre Xavier Casp i sobre mi, entre les que n'hi ha moltes inexactes i atres falses, de les que Xavier Casp, en el número anterior de *MURTA*, aclaria algunes, sobre tot les referides a ell, em veig obligat per a deixar-ho tot en son lloc, a pegar pessics al passat i contar coses que a alguns interessarà saber-les, ajudant a la memòria meua én els nostres arxius.

A mi —i puc dir que Xavier Casp coincidix én mi— per ètica, per ètica i per praxis —a més de per catolicisme— no m'agrada atacar personalment. Perqué, a més, l'atac personal no pot interessar sinó per morbositat del que el fa o del lector o dels dos. Al poble valencià lo que interessa són les actuacions més o manco polítiques que s'han tingut durant la dictadura, les que pareix que volen amagar-se per molts al poble, com se li amaga tot lo de l'època del franquisme i l'anterior. I així, quan ara se següen els procediments, els «modos», com diu el poble valencià, que usava el franquisme, el poble no ho advertix. I seguint el fil sobre els atacs personals, he de dir que tampoc no m'agraden per lliberal i demòcrata, perqué els prohibix la llibertat i la democràcia, tema este interessantíssim de les prohibicions que, paralelament a conferir drets, imponen la llibertat i la democràcia, pero que no és esta ocasió de tractar-lo. I entenga's que atac personal és el dirigit contra la persona en si, els seus actes privats, les seues condició morals, etc., tot allò que ¡per fi! garantisa la llei en Espanya, i ¡constitucionalment!, o siga, el dret a la intimitat.

Per això no faig atacs personals, sinó a les actuacions públiques de les persones. I, no obstant, tant a mi com a Xavier Casp, se nos ataca per coses personals (¡inclús pel ca-

ràcter!), per condicions personals que se nos atribüen falsament, per suposició, per pura imaginació, com fa el chiquet de les carasses. Com ara tu, Manolo. I nos obligueu a contestar com ara a mi (que no ataque sinó restablisc la realitat); que yo voldria gojar de completa tranquil·litat, pero encara que vell, malalt i dèbil, el lleó no deixa de ser lleó i quan se li molesta, pega sarpada. I no et prenc en conte, Manolo, la pols dels nostres arxius que m'has fet engolir per a poder buscar o comprovar fets i cronologies. Pero els que t'han llegit no llegiran *MURTA* i lo que has dit correrà com a bona moneda.

Dius: «**Jo vaig conèixer a Casp a través de Carles Salvador, que fou qui me'l presentà.**» ¿Un cas d'amagar-me, encara que no siga d'importància? Perqué, com ya t'ha dit Xavier, te'l presentí yo, al trobar-te en el carrer de Ciscar, a poc d'eixir tu de la presó. Encara que Carles Salvador fón asidu a les nostres reunions, Xavier —ní yo— no anà mai én ell ni assistí als llocs als que ho fea Carles Salvador.

Dius, al parlar de la nostra convivència universitària: «**Adlert es féu valencianista més tard, ja que mai no pertanyé a Acció Cultural Valenciana.**» Ya Xavier et rectificava en açò. I yo vaig a ser extens, perqué pareix que no has llegit res de lo que he dit sobre quan i perqué em fiu valencianiste, publicat en diversos llocs. I sóc també extens perqué el motiu interessarà ara a molts valencians.

Fón en giner de 1925. Estava yo al final dels meus tretze anys i en el tercer curs del batxillerat, que el fea en el volgudíssim Institut, únic en aquella època, el que ara és el Lluís Vives. Reproduix de l'*Almanac de «Las Provincias»* (2)

(2) *Las Provincias. Diario de Valencia. Almanaque para 1926*, p. 129 ss.

per a 1926, part de la curta ressenya que dóna de lo que yo contemplí en València, lo que fón en València; i lixquí en la prensa, lo que fón en Madrid. Copie lo que explica que yo em fera valencianiste. Pose en mayúscules lo que crec més important.

«Los honores que el Rey Don Jaime otorgara al glorioso trofeo, fueron de momento una dificultad que fué vencida a penas enunciada, pues el Directorio se apresuró a **DISPONER QUE LOS HONORES REALES CONCEDIDOS A LA SENYERA LE FUESEN TRIBUTADOS EN MADRID CON TODAS LAS PREMIENCIAS.**

La conducción del viejo trofeo del Ayuntamiento a la estación constituyó **UNA EXPLOSION DE ENTUSIASMO VALENCIANISTA.** Para el traslado se reunieron las autoridades civiles, militares y eclesiásticas, y formando comitiva, fué conducida al Salón de la Alcaldía, y desde sus balcones, a los acordes de la Marcha de la Ciudad, por los clarines y tímboles, y de la Marcha Real por las bandas Municipal y del piquete militar que rendía honores, descolgada a la calle. La recogió el Alcalde accidental don Francisco Torrens, y se inició el desfile hacia la estación del Norte, entre vítores y aplausos del público y **MUESTRAS DE ENTUSIASMO POR LOS RAT-PENATISTAS, QUE EN NUMERO CONSIDERABLE, Y SIGUIENDO A SU SENYERA, COPIA DE LA AUTENTICA, ENCABEZABAN EL INTERESANTE CORTEJO.**»

«Llegó a Madrid la Senyera el día 21. En la estación esperaban las autoridades valencianas con gran número de **REPRESENTANTES DE LOS AYUNTAMIENTOS DE LA REGION,** que para asistir al homenaje se habían trasladado a la Corte; muchos valencianos que en ella residen habitualmente, **CASI TODA LA NOBLEZA DE ORIGEN VALENCIANO, ESTABLECIDA EN MADRID,** el **CONCEJO MADRILEÑO Y EL PIQUETE DEL EJERCITO CON BANDERA Y MUSICA,** encargado de tributar honores.»

«Se organizó una comitiva, y a su paso por las calles de Madrid fué saludada con grandes aplausos por el vecindario.»

«En el Palacio Municipal fué recibida **CON TODOS LOS HONORES,** en el Salón de sesiones. Los concejales se hallaban reunidos **A ESTE**

«Miniaplec al Puig», al que es referix el text.

OBJETO. La Senyera quedó depositada allí mismo, **Y EL PIQUETE DEL EJERCITO QUEDO MONTANDO LA GUARDIA CON CENTINELAS DE VISTA.**»

«Con el mismo ceremonial, el día 23 de Enero fué sacada del Ayuntamiento de Madrid la Senyera, y entre aplausos y vítores, trasladada al Retiro. Allí había ya gran número de representaciones de las distintas provincias.»

En la llargíssima llista de persones i organismes que, en la manifestació, figuraven en la comitiva de la Senyera, vullc destacar:

«A la izquierda de la Senyera **SE SITUO UN CAPITAN DE ARTILLERIA, QUE, CON EL SABLE DESENVAINADO, ESCOLTABA LA BANDERA VALENCIANA.**»

I quan es parla dels que anaven agregant-se a la comitiva valenciana, diu:

«...casi todos los **QUE FIGURABAN EN LAS DE CASTELLON Y ALICANTE, QUE, POR HABERLOS SITUADO AL PRINCIPIO DE LA MANIFESTACION** [l'orde alfabètic de les províncies] **TERMINARON ANTES SU COMETIDO.**»

A continuació es relata la cordialitat del poble madrileny al pas de la Senyera cap a Palau Real, de lo que reproduïc (lo primer per als que, com yo, són inches del València F. C.):

«La casa social del Madrid F. C., cuyos balcones se hallaban repletos de socios, acogieron a la representación de Valencia con una ensordecedora salva de aplausos y víto-

res. Su bandera, izada en sus balcones, se inclinó repetidas veces en manos de su presidente [encara no era Bernabeu, ¡eh!] saludando a **LA ENSEÑA DE NUESTRA REGION.**

I més avant diu:
«...a requerimientos del público se ejecutó el Himno de la Exposición.» I poc després les tres províncies l'adoptaren com a regional.

I més avant relata:
«Aquí fué el delirio: las gentes no se cansaban de aplaudir y vítorear a España y a Valencia, a la gloriosa Señera y al pueblo valenciano.»

I poc després afegí:
«**LAS TROPAS QUE FORMABAN AL PASO DE NUESTRA SENYERA EJECUTABAN LA MARCHA REAL Y RENDIAN ARMAS.** Al llegar al Palacio Real, se detuvo la representación para saludar a los Reyes. Nuestra Señera gloriosa y venerada, la que simboliza los hechos grandes del gran Rey don Jaime el Conquistador, la que lleva **LAS BARRAS DE LA INMENSA CORONAZA DE ARAGON** [no catalanes, ¡eh!] **RECIBIO DIGNAMENTE EL HOMENAJE DEL MONARCA ALFONSO XIII.**»

I acaba la ressenya én el viatge de retorn a València.

Açò, que demostra que la bandera blau, roig, groc, la consideraven com a la valenciana regional o regnicola, com es vullga, en 1925 **TOTS ELS VALENCIANS I ESPANYOLS TOTS,** fón la revelació que em féu valencianiste, lo que em duqué el sentiment conscient de lo que

Sanchis Guamer oferint l'homenaje.

és ser valencià, l'orgull de ser-ho, davant els honors que a la bandera que representa a València, li havien fet tots en Madrid, començant pel Rei Alfons XIII. Perquè fón un tracte excepcional a la nostra bandera, el que s'ha relatat, en eixos fets, lo que, en un adolescent que començava a sentir i preocupar-se per les grans coses, i que devorava lectures i s'interessava per tot, com era yo, havien de determinar per a sempre el sentiment i la idea del valencianisme.

I, én el furor del neòfit, ya no pensava yo sinó en fer participants del meu «descobrimient» a tots: amics, condiscípuls de l'Institut, etcètera. Pero lo primer que feu es que ma mare em fera una bandereta, de 12'5 cm. per 19'5 cm., i naturalment! d'estos últims 4'5 de blau, per a tindre-la en la muea habitació. I que ara guarde en la carpeta de la meua taula de despatx com a son reliquiari. Perquè com a reliquia la tinc, no solament per haver segut la primera que tinguí, i com el certificat de «batisme valencianiste», i per ser obra de les mans de sa mare, sinó també per la història que té, precisament en la clandestinitat, que ara es vol que siga lo únic cotisable. Bandereta esta que la tinc a la vista quan escric açò.

Perquè esta bandereta, de més de mig sigle d'existència, té una bona història, perquè és la que ha presidit les nostres actuacions clandestines «públiques». Com, per eixemple, els mini-aplec al Puig que, durant el franquisme, no deixàrem de fer tots els anys els del grup

d'Acció Nacionalista Valenciana que teníem les reunions semanals en ma casa des de que s'acabà la guerra, al tancar-nos, per rojo-separatistes, el local que teníem camuflat. Estes reunions les presidia una atra bandera (o dos) també én blau, clar, vistes totes les semanas que venien, per molts que ara van contra esta bandera.

En els mini-aplec solíem ser d'entre huit i deu, perquè havia de tractar-se de persona d'absoluta confiança. Pujàvem a la montanyeta de la Patada que, en aquella época, estava despoblada totalment d'arbres (els pins d'ara són jóvens) lo que fea que se nos vera de totes bandes. Per això era precís ser ràpids. La bandereta, enrollada en el palet que encarregà mon pare a un fuster quan la cosí ma mare, la portava en una bolxaca interior de la jaqueta yo, perquè, per ser el màxim dirigent d'Acció Nacionalista Valenciana entre els que anàvem, assumia la màxima responsabilitat de que me la trobaren a mi si teníem un entropessó, per dir-ho en eufemisme. En la montanyeta trea yo la bandera i, clavada en terra, es dien unes poques paraules i donàvem uns vixques.

Com a l'acabar la guerra no hi havia en el mercat material fotogràfic (adquirir-lo d'estraperlo era un privilegi caríssim) no poguérem replegar constància fotogràfica dels mini-aplec fins 1942, per l'aparició dels carrets Infonal. En la foto que es publica som, d'esquerra a dreta: Ricart Santmartí Bargues (directiu), Vicent Casp Verger, Enric Soler Godes (un bon patriota d'atra

militància valencianista), Josep Sanc Moia (directiu), Francesc Esteve Genovés, yo (vicepresident) i Xavier Casp Verger (secretari). La foto la féu Francesc Navarro Navarro.

¿Quants dels que ara pontifiquen «científicament» sobre bandera i altres qüestions, no havien naixcut o eren uns mocosos quan es féu la foto?

Sí, Manolo, em féu valencianiste en 1925 la mateixa bandera tricolor valenciana que tenies en una estanteria, com a territorial valenciana, perquè la tenies junt a la catalana i la mallorquina. La mateixa que gestionares, prop de l'alcalde Rincón de Arellano, que es posara en l'Ajuntament. ¿Tant d'interés per la bandera «local» valenciana com dius ara? Els dos fets són contradictoris, per inexplicables.

Tampoc no s'explicarien els fets relatats, tan extraordinaris i excepcionals entre tantes banderes de tota Espanya que anaren, si es tractara de la bandera d'una ciutat. Seria curiós saber quants dels que diuen que la bandera valenciana tricolor és de la ciutat i que la catalana és la que ha segut sempre la valenciana, coneixen lo de 1925. Ni a penes saben els pancatalanistes de tot lo anterior als últims anys del franquisme, i per això la

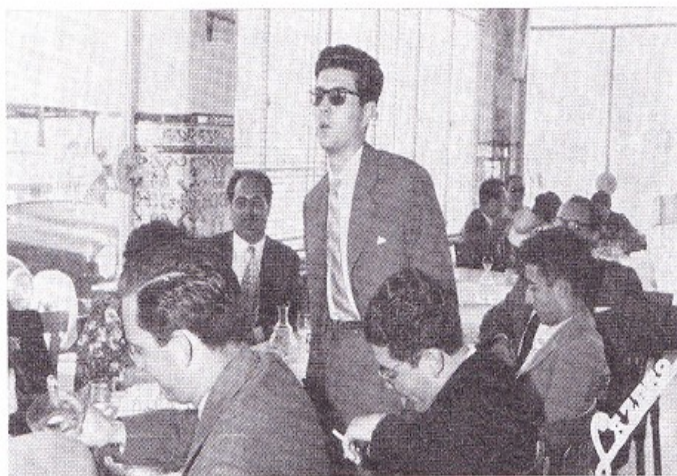
Miquel Adlert donant les gràcies.

proscripció dels que, per tindre més de xixanta anys sabem i hem viscut tot lo que al pancatalanisme interessa que no se sàpia.

Ya veus, Manolo, que yo era valencianiste des de tres anys abans de conèixer-nos. Té molta gràcia que dones com a prova que yo no fui mai d'Acció Cultural Valenciana. Perqué no dius que era una espècie d'Acadèmia dels de Filosofia i Lletres que, en aquella època en cada curs éreu cosa d'una dotzena. I et diré ara en secret que els de Dret (davant de tu, que també estudiaves Dret, no) nos riem d'Acció Cultural Valenciana pels fums d'intellectuals que vos donàveu, com si anàreu per a sabís. Suponc que recordaràs les rivalitats entre facultats, com la futbolística entre Dret i Medicina, que solien guanyar-nos, pero és que jugaven molt brut. Com no dius tampoc que Acció Cultural Valenciana desaparegué poc més o manco quan estàvem en lo que ara diuen equador. Ni dius tampoc que cap a l'equador també, es constituí Agrupació Valencianista Escolar a la que m'afanyí a afiliar-me com a valencianiste veterà que era yo. I no dius tampoc si tu t'afiliaves, a l'A.V.E., com se la conegué.

I he de tallar perquè m'extendria massa parlant d'una època que per a mi sempre té el gratíssim recort de ser la de la joventut, ¡i d'estudiant!

Dius: «A més d'això, Adlert sempre havia estat molt de dretes.» No comprenc com pots fer una afirmació tan carbonària, perquè, com et dia Xavier consideres «molt de dretes» ser catòlic, lo que si en aquella època era absurd en essència, encara que molts ho cregueren, ara és absurd inclús en la realitat pràctica. I m'obligues a fer una explicació de les que tindrien bona informació els que em demanen l'acabament i publicació de «Retorn a la fidelitat valenciana», si es publicara. Eixa afirmació teua sí que és francament deterioradora de la meua image pública, tant, com falsa és. Sóc catòlic i ho he segut sempre. I en 1928 ho era conscient fea dos anys (a poc de fer-me valencianiste) i per això, junt en Santiago Chamorro Piñero, condiscípul nostre en la Universitat, fundí en l'Institut l'Associació d'Estudiants Catòlics de Batxillerat, dins de la Federació Regional d'Estudiants Catòlics. En l'Associació, primer de batxillerat, i després de Dret, així com en la Fede-

Alfons Cucó parla en nom dels jòvens.

ració ocupí càrrecs directius. Per això, al fer-me de l'Agrupació Valencianista Escolar fugí dels càrrecs per estimar que la presència en la directiva d'esta, d'un directiu de la dels catòlics poguera estimar-se per algú com a una coloració de l'Agrupació Valencianista Escolar.

Però no fui mai de la Joventut d'Acció Catòlica ni de lo que se li digué «La Conejera»: el «Centro Escolar y Mercantil», institució de la Companyia de Jesús, per als estudiants, dirigida pel P. Conejos, d'on li vingué el malnom. I no fui d'elles perquè al meu lliberalisme de sempre no agradaven certs aspectes, començant per l'estar en mans de no estudiants la suprema direcció d'elles. I, precisament, en aquella època d'intransigència general en la política, extranyava la meua conducta als altres estudiants catòlics, que em dien que yo tenia un catolicisme molt extrany; que interpretava el catolicisme molt lliurement; que yo era un catòlic de conveniència... i inclús hi havia que em dien ¡catòlic d'esquerra!

Esta afirmació teua d'haver segut yo sempre molt de dretes no solament va en deteriorament de la meua image, sinó també d'Acció Nacionalista Valenciana, de la que era vicepresident i ara, per mort del president, yo ho sóc «en el silenci». Per això, encara explicaré després sobre lo que és la realitat contra l'affirmació que fas.

Dius que no aní a visitar-te en la presó. No; no aní a visitar-te, ni aní a visitar a ningú dels altres amics tancats. Ni a Manolo García

Corachán que recordaràs que era de la colleta meua. No podia fer selecció per a visitar als amics tancats, que els no seleccionats tindrien motiu d'ofendre's; i si els visitava a tots eren massa visites per a no témer yo que algú que ho sabera alçara una llebre que em podia dur desagradables conseqüències: anar a fer companyia, dins, a algú dels visitats.

Si la primera denúncia que tinguí, per rojo separatista —en la que també anavan embolicats Xavier i altres d'Acció Nacionalista Valenciana— pogué resoldre-la una personalitat eclesiàstica per ser nosaltros catòlics i no denunciar-se un fet concret, yo temia que s'alçara la llebre del descobriment de que durant la guerra, mentres no me movilisaren, yo era oficial en la Conselleria de Justícia, del Consell Provincial de València, de lo que tinc ara el carnet a la vista.

Perqué contra lo que dius, Manolo, les amistats que yo tenia en el Partit Sindicaliste, començant pel màxim dirigent en València, Josep Sánchez Requena (que era el Conseller de Justícia) i u dels fundadors del partit Jesús Lliri, sabien que yo no era fasciste com volen supondre les teues paraules en aumentatiu. I, com a detall anecdòtic, et diré que u dels clients com a advocat que yo tenia en assunt pendent quan vingué la guerra: Francisco Sabache, obrer ferroviari, era de U.G.T. i de P.S.O.E., elecció de defensor que, en carta que obra en el meu arxíu d'avocat, aprovà Victoria Kent, que em pregava que em prenguera molt d'interés.

Miquel Dolç llig el seu poema.

Com voràs, Manolo, la informació que tenien Sabache, U.G.T., P.S.O.E. i Victòria Kent de mi no seria de ser fasciste, ¿i en aquella època! Es veu que per la teua absència de València els anys anteriors a la guerra la informació que tens sobre València, el valencianisme i els valencianistes sobre eixos anys és per referències enemigues de mi o de Xavier. Perqué, igual que Xavier, he estat sempre molt llunt de posar-me la camisa blava, en els perjuins econòmics que em supongué. En canvi se la posaren atres (i algú féu més que posar-se la camisa) que ara són figures del pancatalanisme i nos acusen a Xavier i a mi de lo que ells foren —¿són?—. I pense que si ara Xavier i yo nos tiràrem en braços del pancatalanisme, de repent diríeu de nosatros lo millor que es pot dir, per eixa amnèsia especial que es facilita i administra dins del pancatalanisme.

Dius: «**Sobretot perquè Adlert és una persona d'idees molt absorbents.**» Els sentits possiblement aplicables a unes idees, que dona en **absorbir** el diccionari on tant has intervingut: el que inicià Antoni Maria Alcover, són: «**Atreure i incloure dins de si mateix, una cosa. Atreure una cosa i apoderar-se'n íntegrament. Anullar, consumir una cosa atraient-la cap a si mateix i fent-la cosa pròpia.**» Qualsevol sentit dels citats que hages donat a «absorbents» significa que les idees meues atrauen a elles les dels atres, i convencen i anulen les idees contràries. Açò explica que no se m'haja deixat parlar, per eixemple, en «**Levante**»; que se m'haja marginat; i que s'haja amagat lo que he pogut dir i fer. Gràcies per l'elogi que m'has fet, Manolo.

Dius: «**Això era l'any 1962, quan apareix 'Nosaltres els valencians', i llavors va Miquel Adlert i no se li ocorre altra cosa que fer-se antica-**

talanista, per fer la contra a Fuster.» ¡Inefable! Com si fóra un absurd l'antipancatalanisme, no antipancatalanisme com dius —un filòlec no deu equivocar-se en els vocables— davant l'acció catalanisadora de València que inicià Fuster a fondo en la trilogia «Nosaltres els valencians», «**El País Valencià**» i «**Qüestió de noms**». No és, com dius, un atac personal a Fuster, qui, per cert, és l'únic pancatalanista valencià que des d'un principi sempre ha actual com a tal, a cara descoberta; i sense amagar ni dissimular res s'ha dit català i que escrivia en català, per cert, ben escrit i no com molts pancatalanistes que ho fan en una llengua híbrida que yo denomine valcat o cataval, segons la que predomine.

Fuster, en els primers anys cinquanta, al separar-se de Xavier Casp i de mi, inicià en València lo que nosatros, desoïnt a les sirenes barcelonines, no volguérem fer: catalanitzar València, i és, si no el més, u dels més importants elements catalanisadors de València. Per esta actuació i contra ella els meus atacs. No hi hagué, no n'hi ha, res absolutament d'atac personal a Fuster en la meua actitud, com dius, sinó a les idees i a l'obra catalanisadora d'ell; a lo que ell diu per a fer creure que València és una búrria i una porqueria i només un tros de Catalunya a la que ha d'unirse. I si algun atac meu a l'acció de Fuster té caràcter personal no és referit este caràcter a ell sinó a mi: la llegítima defensa a que, com fa en «Nosaltres els valencians», envia a pastar fanc als xurros; perquè sóc mig xurro per ser mon pare xurro, i defenc, no solament a mi sinó a tots els xurros i mig xurros.

Dius, referit a Xavier i a mi: «**Quan valg tornar a València els**

J. J. Dòmine, 18 - Teléfono 367 71 50
VALENCIA - 11

TRÀNSITS - ADUANES
CONSIGNACIONS
TRANSPORTS INTERNACIONALS

vaig resistir dos anys, però ja el segon em costava molt de continuar aguantant-los. Això era en 1962.»

Una primera observació: com vingueres a València per al curs 1959-1960, els dos anys es compliren a finals de 1961, no en 1962. I precisament fón en l'estiu de 1962 quan —ara no és el cas de dir perquè— suprimírem les nostres reunions setmanals de les que tu fores asidu fins al final, perquè en l'archiu de les reunions figures entre els assistents a la de 26 de juny de 1962. O siga que coincidíx quan tu dius que et costava molt aguantar-nos i la supressió per nosatros de les reunions.

Lo més notable és que dissimulares molt be que nos resisties i nos aguantaves, perquè, sobre tot, a l'any de resistir-nos i aguantar-nos, en maig de 1960, segons l'archiu corresponent, comboiaries a Alfons Verdeguer González i a Emili Beüt Belenguer per a, én motiu de l'arribada de «Collecció l'Espiga» al núm. 40, ¡fer-nos un homenage a Xavier i a mi!

Quan nos ho comunicàreu, nos negàrem perquè ya se nos havia fet un homenage quan es publicà el núm. 25 i perquè, a més, el núm. 40 no tenia ninguna significació especial. Com insistíreu, després de breu conversació, arribàrem a l'acort de que seria com un autohomenage per

part de «els autors i dibuixants que ens homenatgem», com diguéreu en la carta que firmàveu Verdeguer, Beüt i tu, en la que demanàveu l'adhesió. I el 26 de maig de 1960, després d'oír missa en Sant Esteve i visitar la torre de Paterna, emblema de l'editorial, dinàrem en «Petit Miramar», en la playa.

I, acabat el dinar, Xavier Casp i yo que, clar, no havíem fet presidència, ni estàvem l'u al costat de l'atre, nos vérem sorpresos de qué t'alcares a parlar per a oferir-nos l'homenage. I, després d'un peloteig entre Xavier i yo cedint-nos el donar les gràcies, ho fiu yo. I, quan m'assentí, nova sorpresa a l'alçar-se Alfons Cucó Giner a oferir-nos l'homenage especialment en nom de la joventut per haver-lo acordat els jóvens així, i he de dir que açò m'emocionà. I encara hi hagué atres oferiments de l'homenage. I lamente que els parlaments d'aquell dia no quedaren registrats, a excepció de la poesia dedicada a Xavier Casp i a mi que llegí Miquel Dolç Dolç, la que, én la dedicatòria, ha publicat en l'obra seua «Imago mvndi» on va en la pàgina 13; i l'original de dita poesia està en el corresponent archiu nostre.

I com ha de ser cosa de l'entrevistador i no teua, et recomane que controles als teus entrevistadors perquè la foto de militar teua, diu

com a peu: «Alferes provisional durant el servei militar. El drama de la guerra s'acostava.» M'he rist de bona gana per la cantitat d'errors que du.

Perqué les tres barretes baix de l'estrela de cinc puntes (dorades i roja respectivament, lo que, clar, no apareix en la foto) no són d'alferes sinó de capità, d'artilleria, com indica la bombeta del coll. No són de «provisional», que és precisament —¡oh, ironia dels errors!— nomenclatura de l'exèrcit contrari, sinó de «complement» com era en el servei militar d'abans de la guerra. Perqué la foto no és durant el servei militar, sinó durant la guerra. I, per consegüent, finalment no s'acostava la guerra sinó que ia estava. ¡No n'ha acertat ni una!

Ya veus, Manolo, que no t'he fet ningun atac personal, i en esta ocasió ni per la teua actuació. Simplement m'he limitat a aclarir les coses, perquè, encara que, per lo que siga, els nostres camins ideològics s'hagen separat ara, yo tinc en conte que foren molts anys d'anar pel camí colze a colze, i als atacs personals que em fas, he alçat el cor per a que es desviaren d'ell, com digué un célebre polític antic. I als que no ho compreguen, i parodiant a un català poeta en castellà, els diré que València i yo som aixina.

Davant el manifest interés malèvol d'uns i atres en fer passar a MURTA, i clar, als elements més destacats d'ella, com a unida al fascisme i al capitalisme, adscrivint-la a organitzacions polítiques o financeres, repetim que MURTA depén EXCLUSIVAMENT de Paraval, S. A., modestíssima i sense ningun nexa polític ni financer, i en ella no intervenen sinó sos modestos socis.

No cal que els pancatalanistes estiguen tan intrígidíssims que no s'expliquen la realitat de MURTA. Perqué no saben que sí, en efecte, es necessiten alguns diners per a una revista, açò no ho és tot, sinó que es necessiten atres coses: la dedicació sacrificada a ella, cor i patriotisme, que és lo que

sosté a MURTA sense adscripcions financeres ni polítiques: perquè MURTA no es política; és només ¡i no res més! que valencianista patriòtica.

L'últim a assignar-nos una atribució, falsament i per pura imaginació, és qui fa vint i tants anys coneixíem per Josep Escrivà Tomàs i ara és Josep l'Escrivà. ¡I la fica fins la cintura! per voler saber-ho tot i, com a bon pancatalaniste, pontificar «cientificistament», creent saber-ho tot per una omnisciència infusa que el fa polierudit, i dictamina, repetidament, que MURTA és, ¡quasi res!, ¡l'orgue de U. R. V.! de la que pot ser que ni el nom no haja aparegut en MURTA. ¡Formalitat, formalitat!

Taula dels jurats.

Premis Literaris Valencians MURTA 1979

L'otorgament i entrega constituí un gran èxit

El 23 d'este mes, dia de Sant Vicent Ferrer, Patró del Regne de València, a les deu i mitja de la nit, en l'Hotel Reina Victòria de la capital valenciana en una tertúlia pròpiament literària a la que assistiren dos-centes cinquanta huit persones; començà l'acte en unes paraules de Vicent Broseta, locutor de Ràdio Nacional, qui, entre atres coses, anuncià que u dels components dels jurats, Josep Boronat Gisbert, donaria lectura a l'acta d'otorgament dels premis. Josep Boronat, é en la seua perfecta fonètica alcoyana, va llegir la següent acta:

"En la ciutat de València, a vint d'abril de 1979, reunits els distints jurats per a fallar els concursos dels Premis MURTA, composts:

El "Miquel Adlert Noguerol" per a novela: Adrià Espí Valdés, Carola Reig Salvà i Miquel Adlert Noguerol.

El "Xavier Casp" de poesia: Rafael Ferreres Ciurana, Carles Sentí Esteve i Xavier Casp.

El "Josep Pascual Tirado" per a narracions per a chiquets: Josep Bea Izquierdo, Josep Bo-

ronat Gisbert i Maria del Pilar Hervàs Franqueza.

L'"Àngel Villena" per a historietes gràfiques d'humor: Josep Barberà Armelles, Emili Panach Ramos "Milo" i Rafael Raga Montesinos.

Hem fallat, atenant-nos a les bases, lo següent:

I. No adjudicar el premi "Miquel Adlert Noguerol" de novela, per no ajustar-se a les bases els originals presentats. Este premi està dotat é en 150.000 pessetes i l'edició.

II. Adjudicar el premi "Xavier Casp" de poesia, a l'original de Emili Ridocci Miquel, titulat "Tres crits espigolats des d'una gola". Este premi està dotat é en 100.000 pessetes i l'edició.

III. Adjudicar el premi "Josep Pascual Tirado" de narracions per a xiquets, a l'original de Josefina Lázaro Cerdà, titulat "Al caliu de la llar". Este premi està dotat é en 100.000 pessetes i l'edició.

IV. Adjudicar el premi "Àngel Villena"

d'histories gràfiques d'humor, a l'original de Josep Lluís Castillo de Fez, titulat "Socarrim". Este premi està dotat é 50.000 pessetes i la publicació, per parts, en la revista MURTA.

Per a que conste, firmem la present acta en la ciutat i dia citats."

A continuació, Vicent Broseta requeri al poeta premiat per a que acodira a recibir el premi que li l'entregà el titular del premi Xavier Casp en mig d'una ovació, la que es repetí quan la guanyadora del premi de narracions per a chiquets replegà el premi Josep Pascual Tirado de mans del director de MURTA, en abència de parent de l'excelent prosiste de Castelló. Així mateix, es reproduí l'ovació quan l'autor de les histories replegà el premi Angel Villena del que li féu entrega, visiblement emocionada, la viuda del titular.

A continuació, el locutor anuncià la intervenció del director de MURTA, Carles Sentí Esteve que digué:

"Benvolguts amics:

Esta és una reunió original per a l'entrega d'uns premis plens també d'originalitat. No hem volgut que es tractara d'un sopar, per a donar un aire de frugalitat a tot lo relacionat é este nou intent de que renaixquen els gèneres literaris en la beneïda llengua valenciana d'Ausias March i de Joanot Martorell.

Un café després del sopar de cada casa i una tertúlia literària nos ha paregut lo millor i lo que entronca a més é una tradició més primitiva i genuïna. Els sopars vingueren després, com eixos atres que es diuen de treball, i eixos atres que són polítics del principi als postres.

Nosatres no entenem de més política que d'aquella que redunde en benefici de la personalitat de València, de sa força, del seu engrandiment i del seu prestigi. Segons se mire, som apolítics o som tan sumament polítics que caben entre nosatres absolutament tots els colors de l'amplíssim espectre dels idearis, inclús

El poeta Emili Ridocci recib el premi de mans de Xavier Casp.

L'escriptora Josefina Lázaro Cerdà rebé el premi de mans de Carles Sentí Esteve.

l'anarquiste que és, per antonomàsia, la negació del politicisme.

Per a mi és un gran honor parlar d'estos premis com a director-periodiste de MURTA. Parle, ara, de l'entrega dels premis Miquel Adlert Noguerol, de novela; Xavier Casp, de poesia; Josep Pasqual Tirado, de narracions per a chiquets i Àngel Villena, d'histories i dibuixos d'humor.

Els hòmens que donen el nom a estos premis se resistien en un principi a fer-ho, pero hagueren d'accedir davant de les raons massa clares per a que ells les discutiren. Me referixc als hòmens que estan vius i en la plenitud de la seua capacitat creadora en la narració i en la poesia. És precis que continue la línia que ells han traçat de cara a eixa joventut a la que convoquen els premis. Àngel Villena, desaparegut d'una forma inesperada d'entre nosatres, com a mort per un raig que cau del cel seré, eixemplifica el millor sentit de l'humor i el més genuïnament valencià. De Josep Pascual Tirado, mort també, no cal dir més que fón el valencià de Castelló autor, entre atres, de l'esplèndid llibre infantil "Tomba Tossals". Deviem est honor a la memòria dels dos.

No s'ha pogut dir mai millor que ara, que uns premis són del poble i van a parar al poble. Es tracta, efectivament, d'uns estímuls, o recompenses, o parts d'un certamen del que no es podria dir mai millor que està fet *coram populo*, én eixa majestat immensa de la llengua llatina.

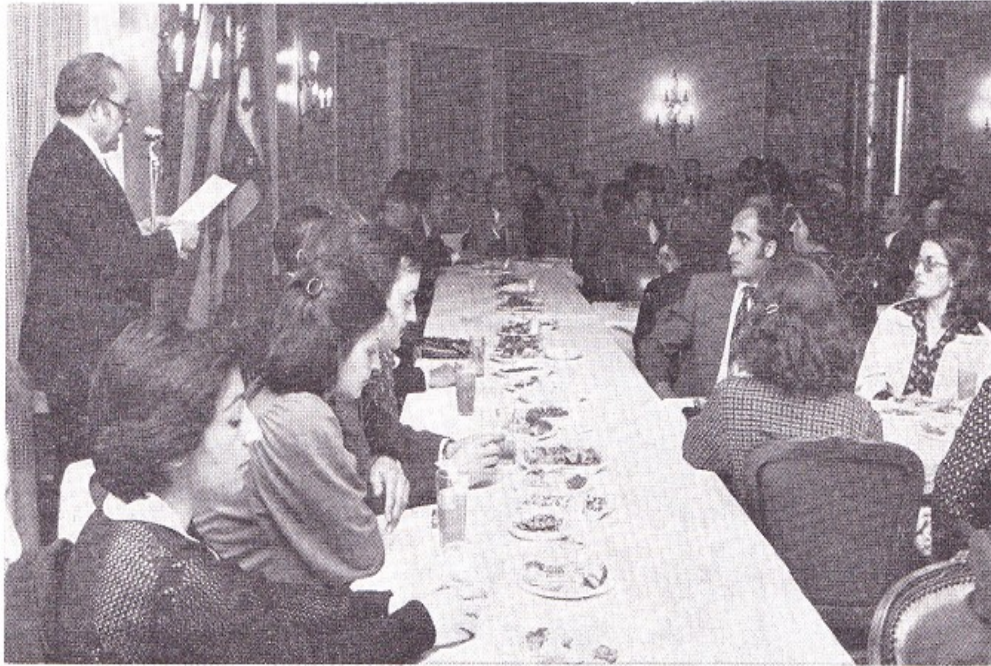
Mecenes, tots ho sabeu, fón lo que podríem dir el ministre d'Hacienda de l'emperador Octavi, o August. Des d'aquell temps es costum dir Mecenes a tots aquells que protegixen les arts, perque gran protector d'elles fón el personage romà. Pero ací les coses no s'han donat en forma de mecenatge per a res. Els premis són d'aportació popular.

Açò em pareix una novetat preciosíssima. Eixe referendum d'aportacions econòmiques particulars, que ha dit sí a la institució d'uns premis encaminats a estimular l'esforç literari de la joventut valenciana, és d'un valor ilimitat. És com per a confiar cegament en que l'empresa ha d'estar plena de fecunditat.

Una atra de les característiques dels premis MURTA és que no vénen a alimentar vanitats, sinó a estimular esforços. Obrin l'horisó d'un demà millor per al nostre idioma, traquent-lo de l'oblit en el que poguera sumir-lo l'altra llen-

El dibuixant Josep Lluís Castillo de Fez rebé el premi de mans de la viuda d'Àngel Villena.

Carles Sentí Esteve durant el seu parlament en el que tancà l'acte.

gua de València, és dir, la castellana és els seus trescents milions d'usuaris, i preservant-lo també d'altres absorcions que tracten de llevar-li el seu sentit genuïnament popular i castís, el seu aspecte entranyable, sa personalitat.

Enfront d'arguments que es diuen d'autoritat científica, s'alcen altres arguments no manco autorisats. No anem a plegar-nos, per magistrals que tals arguments pareguen, al "magister dixit". Volem la llengua del poble encara que, naturalment, no anem a negar-nos a acceptar una disciplina acadèmica que *limpie, fije y dé esplendor*. Però ha de ser una acadèmia valenciana i no forànea. I eixa Acadèmia la tenim ja, com tenim la nostra literatura que continua brotant del manantial seré de nostres clàssics i de nostre poble en tots els seus estrats.

Eixa és la llengua que he volgut parlar yo ací esta nit, responnent a l'honor que se me fa és est encàrrec. He volgut llegir uns fulls, perquè estem en un camp literari i no coloquial, però he volgut mantindre'm dins del llenguatge que parlem i no del que es parlà fa sigles o del que es parla en altres latituds. Eixa és la línia dels premis MURTA.

I per a acabar, una aclaració. Com el premi de novela no s'ha adjudicat, les 150.000 pessetes de la seua dotació passen ya a començar la llista d'aportacions voluntàries per als premis

MURTA que citarem immediatament per a l'any que ve."

Este parlament, magnífic i adequadíssim, fón interromput en diversos passades que mereixeren l'entusiasme dels assistents que aplaudien i que, a l'acabar se redoblaren.

Més enllà de la mija nit es prolongà la tertúlia, o millor dit, les nombroses tertúlies entre les que s'intercanviaren persones i comentaris.

Hi ha qui vol, com diuen els castellans, «*gastar toda la peseta en vino*» (l'adagi és antic, eh) i s'obsessionen per «aprofitar l'ocasió» o «no desaprovechar l'ocasió». I recorden l'anècdota (realitat o invenció és igual) d'un britànic que, com el dia anterior havia anat de cacera, en son club estava desficiós per contar sos èxits cinegètics, sense caure en la incorrecció d'incidir en la conversació sense no haver-ne, en eixe moment, res relacionat és la cacera. I ya desesperat, exclamà: Pum, pum, pum. A propòsit de tirs: ahir aní de cacera...

Publicacions de «DEL CÉNIA AL SEGURA»

Libres

INSTITUCIONS DELS FURS. Pere Jeroni Tاراçona.	
Facsímil. Edició especial numerada	Esgotada
Edició corrent	Esgotada
TIERRA Y SEÑORÍO EN EL PAIS VALENCIANO. Eugenio Císcar Pallarés.	
Edició especial numerada	7.000 ptes.
Edició corrent	1.200 ptes.
EN DEFENSA DE LA LENGUA VALENCIANA. Miquel Adlert Noguerol	Esgotada
HISTORIA DE LA MÚSICA CONTEMPORÁNEA VALENCIANA. José Climent	400 ptes.
DICCIONARIO GASTROSÓFICO VALENCIANO. Vicente L. Simó Santonja	250 ptes.
TIRANT LO BLANCH. Joanot Martorell-Martí Joan de Galba.	
Facsímil complet de l'edició de 1490.	
Edició especial numerada	Esgotada
Edició corrent	2.000 ptes.
LA CONTAMINACIÓN EN LAS ACEQUIAS DE LA HUERTA VALENCIANA. Javier García Gómez	2.500 ptes.

Discs de llarga duració

COMPOSITORES VALENCIANOS. VICENTE RODRÍGUEZ. 1690-1760.	
7 sonates a piano, interpretades per Perfecto García Chornet	500 ptes.
COMPOSITORES VALENCIANOS. MANUEL PALAU. 1893-1967.	
8 líder a veu i piano, interpretats per la soprano M.ª Ángeles Peters i el pianiste Perfecto García Chornet, i 5 obres de piano interpretades per Perfecto García Chornet	600 ptes.
VA NÀIXER. TONI ARTIS.	
10 cançons sobre poemes de Xavier Casp, interpretades pel mateix Toni Artis acompanyat de gran orquesta	600 ptes.
Del mateix disc, s'ha gravat la cassette	600 ptes.

PROMOCIÓ DE CULTURA VALENCIANA

Carrer Cronista Carreres, n.º 9, 6.º M - Teléfon 321 73 55 - València-3

AÇÒ HA VIST MILO...

Primer any de MURTA

¿PAÏSOS CATALANS?

Per Joan Ferrando Badia

Catedràtic de Teoria de l'Estat i Dret Constitucional

València, la nacionalitat valenciana deu gojar, com diu el gran historiador Claudio Sánchez Albornoz, d'una doble autonomia. La natural dins d'Espanya i l'archilògica front a Catalunya. València ha tingut sempre una pròpia personalitat històrica i un moviment literari i artístic peculiar, i té dret a conservar-lo.

I be, front a esta afirmació d'u dels més grans historiadors que, junt ém Américo Castro, ha tingut l'Espanya contemporània, es continua, per alguns catalans i uns pocs valencians (v. gr. Vicet Ventura, J. Fuster, Vicent A. Estellés i Eli-seu Climent. etc...), defenent les tesis pancatalanistes que iniciara Rovira i Virgili. Així l'“*Hoja del Lunes*” de Barcelona, de 5 de març, publica un article que firma E. A. Moline, el títol del qual ya és revelador: “*Club Ramon Muntaner. Fer feina de sensibilització a favor dels Països Catalans*”. En efecte, el contingut del citat article reflecteix la idea del títol: “*La seva creació surt d'una necessitat que sentia una sèrie de sectors polítics, intel·lectuals i d'altres independents tant de Catalunya com del País Valencià i les Illes que volien organitzar-se per tal de fer sentir la seva veu i participar en la clarificació política i cultural d'aquells aspectes que configuren un projecte de futur com són els Països Catalans*”.

El “*Club Ramon Muntaner*” es constituï el 3 d'octubre de 1978, i sa tasca principal —que està en oberta contradicció ém l'article 145 de la Constitució del 29 de desembre de 1978 que prescriu que: “En ningú cas s'admetrà la federació de Comunitats Autònomes”— serà de “*sensibilització per mitjà d'actes que s'aniran desgranant tant al País Valencià com a les illes i al Principat, com puguin ser conferències. sopar col·loqui, etc.*”

El secretari del “*Club Ramon Muntaner*”, señor Sellarés, diu expressament: “*Volem ser un grup de pressió que aplegui totes aquelles persones independents o de determinades opcions polítiques democràtiques que hagin demostrat una llarga tradició en defensa dels Països Catalans*”.

Pretenem en este article enfrontar-nos ém est espinós tema, el de la suposta existència d'uns dits “*Països Catalans*”. que està en l'arraig mateixa de la divisió que uns pocs han sembrat en l'antic Regne de València o nacionalitat valenciana. Divisió i desunió entre valencians que serà el pijor aval per a obtindre l'autonomia que el nostre Poble es mereix.

El dumenge dia 8 d'octubre del 76, pel matí. en la Plaça de Bous de València, s'organisa un acte polític a la mateixa hora en que s'havia convocat al Poble Valencià a que assistira al “multisecular traslat de la SENYERA tricolor des de l'Ajuntament a la Catedral”. En el Parterre. on es troba situada l'estàtua eqüestre del Rei Jaume I, el Conquistador, se féu un homenage a la figura històrica del Conquistador.

En efecte, la històrica efemérides s'efectuà per primera vegada cent anys després, és dir, el 9 d'octubre de 1338 —data de l'entrada en el Regne àrap del Rei Jaume I (1238)—, i l'any 1319 la commemoració històrica estigué presidida, per primera vegada, fins hui, per la SENYERA —no per la quatrribarrada del Regne d'Aragó, ni per la blanca ém la creu de Sant Jordi del Comtat de Barcelona— sinó per la tradicional “tricolor”... Es celebrà. per tant, est importantíssim acte que ha mantingut units a tots els valencians sense colors polítics, poble que mai no havia qüestionat ni sa cultura, ni la seua llengua pròpia, ni la SENYERA seua, ni

son himne fins fa uns pocs anys —més o manco la labor de desunió començà a partir de 1955—. Si volem la unió no devem furgar buscant les hipotètiques “bruixes” de la desunió. Desunió que és el pijor aval, com diguérem, per a obtenir l'autonomia per a la nacionalitat valenciana. Un poble desunit serà un poble vençut. Estic plenament d'acort en Luis de la Almoyna quan, en el periòdic valencià “*Levante*” (15 IX-78), dia en son artícul titulat “*Teoría de las plazas públicas*”: “*Lo que, de verdad, cada vez existe menos, es un País Valenciano*”. Per a mi —potser siga excessivament pessimiste— el 8 d'octubre per la vesprada fón un “requiem” per a l'autonomia del Poble Valencià, per lo manco d'una manera immediata... Pero entrem de ple en el tema central del nostre artícul.

Països Catalans

El mateix dia 8, pel matí, tenia lloc en la Plaça de Bous —ya ho diguérem— el dit “*Aplec*” i la “*II Marxa per l'autodeterminació del País Valencià*”. L'acte donà començ en la lectura d'un escrit per un representant de la citada “*II Marxa*” per a rebujar la Constitució, ya que esta no reconeixia el dret a l’“autodeterminació”, així com la negativa de la Federació de Comunitats Autònomes. Intervinguren en l'acte, entre atres, el senador català Xirinacs i els diputats Burguera, Audet i Letamendia.

No “als Països Catalans”

El conegut pancatalaniste Xirinacs durant el discurs digué: “*El País Valenciano y el Principado forman parte de una misma nación*”. I el diputat vasc Letamendia, com una primera salutació en valencià, també afirmà: “*Para el País Vasco, vosotros no sois ciudadanos españoles de segunda, sino ciudadanos de primera de los Países Catalanes.*”

Un grup de catalanistes de Catalunya i València defenen l'existència —ya ho hem indicat— dels “Països Catalans”. En esta denominació es vol apuntar una comunitat nacional de la que el Poble Valencià seria una part, o siga una regió d'eixe tot nacional que seria lògicament la “Gran Catalunya”. I be, pese a la insistència de la minoria catalana, que, per boca del diputat banquer Jordi Pujol, pretenia que es permetera, constitucionalment, la federació de regions limítrofes —ocultant en això son afà pancatalaniste— el Congrés dels Diputats en el vot de tots els diputats incluits els valencians

—salvo el del senyor Burguera— aprovà, per quasi absoluta unanimitat, el principi de que “En ningún cas s'admet la federació de Comunitats Autònoms”. I així ho feu també el Senat en el que es defengué la proposta pancatalanista a través de Xirinacs. En u i atre cas han fracassat les pretensions dels pancatalanistes. És cert que el “poble pla” català està al marge de tot programa pancatalaniste; pero no és manco cert que la gran Banca Catalana sí tanca programes d'esta naturalea: ses ajudes econòmiques a tot tipo d'activitat que conduïxa a l'aniexó o sucursalisació de València a Catalunya be ho demostra. Quan el 19 de juliol de 1978 Jordi Pujol es destapà en el Congrés dels Diputats proclamant la primacia de lo català sobre lo valencià tant des d'un punt de vista cultural com històric, els diputats valencians Pin Arbolledas i Jarabo Payà li respongueren dient-li que els valencians se sentien molt zelosos de sa identitat i que només mencionar la qüestió dels “Països Catalans” provocava un malestar o grans controvèrsies en el si de la “Nacionalitat valenciana”.

Pero ¿d'on ve eixa primacia històrica i cultural del Comtat de Barcelona sobre el Regne de València? Pero ¿cóm i quan ha existit això que li diuen “països catalans”?

La pregunta que se nos ocorre a la vista de l'obsessió catalanista d'alguns (en cert tufet a utilisació imperialista de molts benintencionats culturalistes), és: ¿quin sentit té definir uns nous llaços, que segurament serien de dependència, per raons òbvies, en atre centre de poder nacional si fins hui hem patit els valencians i nos hem queixat del domini madrileny? ¿És que realment el Poble valencià pot plantejar-se una integració en Catalunya (¿i per qué no en Aragó?) quan encara no s'ha conciençiat plenament de sa pròpia identitat? ¿No creuen estos senyors que lo primer que deuríem fer és constituir-nos fermament com a Poble en identitat pròpia? Si la democràcia implica participació i la participació exigix conciençia i responsabilitat, ¿no seria millor començar a pendre conciençia de nostra pròpia realitat particular. ¿Per qué crear més confusió i divisió entre nosatres? ¿Per qué no abandonem la dialèctica de l'emotivitat i passem a la que definix la història?

A pesar de tot açò, i ya que per a alguns la realitat “països catalans” pareix un dogma i hagut compte de que els dogmes són el major obstàcul per al progrés i la comprensió, me pareix ineludible plantejar la qüestió clara: ¿tenen realment entitat històrica els dits “països cata-

lans"? Sense pretensió de sentar càtedra en una qüestió tan delicada, passem a exposar la nostra pròpia visió del problema.

La Nacionalitat Valenciana

La Nacionalitat o l'antic Regne de València ho fón des de l'any 788 fins 1707, ya política, ya administrativament, i fins 1933 solament fón Regne des d'un punt de vista administratiu; ya que a partir d'esta data la divisió territorial d'Espanya serà, per obra de Javier Burgos, segons el model provincial francés. La Nacionalitat o l'antic Regne de València fón un Estat independent i soberà en el marc de la Corona d'Aragó. El vincle que unia entre si a Regnes com el Balear, el Valencià i el Comtat de Barcelona, etc..., era el Rei; per això, des del punt de vista de la tècnica constitucional, la Corona d'Aragó era "una unió real" i, per tant, no arribà mai a ser ni una "Confederació", ni manco encara una "Federació". I, per supost, mai no fón una Confederació catalano-aragonesa" com s'atreu a afirmar, en 1869, Bofarull. El Regne de València deixà d'existir a partir de 1707, degut al primer borbó, Felip V, i no quedà enquadrat en ninguna "presunta" realitat dita "països catalans", que ni el propi Tarradellas creu en ella. El Regne de València quedà trossejat com hem indicat —a partir de 1833— en províncies, a l'usança administrativa francesa. La "presunta" comunitat nacional dita "països catalans" és una entelèquia recentment encunyada que no és difícil de mostrar sa inexistència...; i que és lo que més està irritant als valencians i a mirar cada

vegada én més suspicàcia, la paraula "país", i ya comença el poble valencià a conciençar-se de lo següent: el terme "país" ¿no serà acàs el "Cavall de Troia" per on se nos vol ficar atra expressió, a saber, "països catalans."?

Els arguments que s'aduïxen en defensa de nostra pertinença a la comunitat catalana obliden una cosa tan important com és la llògica diferencial de desenroll de la societat valenciana i la catalana. No és pecar d'economicisme el dir que la dinàmica econòmica condiona de manera significativa la cultura d'un poble. I be, tant l'herència del passat i les múltiples influències socio-culturals que han conformat la nostra realitat sociològica, com la llògica del desenroll de nostra economia ha condicionat una realitat cultural, una estratificació social i un tipo de comportament polític i econòmic clarament diferents als de Catalunya. En este sentit. és necessari no oblidar la gran influència que ha tingut en la realitat socio-cultural nostra, la història multiseccular de l'antic Regne àrap valencià (788-1235), les corrents d'emigració castellana, la decantació, francament agrària, de la nostra economia, el pas del feudalisme fins al segle XIX (contràriament a Catalunya), etc., i, molt més recentment, el model de desenroll, econòmic, que arranca de la segona mitat del segle XIX, conformat sobre la base d'un pròsper sector agrícola exportador i un sector industrial molt particular én fortes arrails i contingut artesanal. El predomini de la menuda empresa. les relacions paternalistes en la indústria, el caràcter sociològicament rural de la societat nostra, la inexistència d'una burgesia nacional (a di-

- ELECTRODOMÈSTICS
- TELEVISIÓ
- RÀDIO
- SO
- MATERIAL ELÈCTRIC
- LAMPISTERIA

PRIMERÍSSIMES MARQUES
CONTAT I DETERMINIS

I els nostres tallers d'electrònica i electricitat a la seua disposició

Salvador Giner, 4

Tels: Taller i oficines, 331 30 06. Establiment, 331 32 57

VALÈNCIA - 3

ferència de Catalunya), l'alienació de la nostra classe política, la forta dependència de l'exterior de l'economia nostra, el caràcter artesanal, o éen recents bases artesanals. de la nostra indústria, l'orige social del nostre empresariat, etcètera... no poden ser oblidats a l'hora d'entendre i explicar el problema social valencià. Les recents corrents migratòries i la forma com s'han integrat en la realitat valenciana no poden ser oblidades. El fort pes del sector castellà-parlant, tantes vegades marginat, és un element de particular importància per a entendre el marcat caràcter "diferencial" de nostra realitat socio-econòmica éen respecte a Catalunya.

Més que plantejar l'hipotètica possibilitat de nostra integració a Catalunya —i al meu modo de vore, irrealizable, i a totes llums negadora de la personalitat diferenciada de València— crec no solament més oportú sinó absolutament necessari reelaborar la nostra experiència històrica com instrument d'integració comunitària del Poble Valencià. La possibilitat d'integració plantejada per certs "pancatalanistes" en els dits "països catalans" hauria de partir en tot cas d'un procés democràtic, d'acceptació popular; lo que en si no és més que un problema "polític" i no "històric", éen lo qual la qüestió es planteja sobre unes bases totalment diferents a aquelles sobre les que s'assenta l'actual discussió.

La no valencianitat de la conjunció del pancatalanisme i el marxisme (o viceversa) quedà patent en la primera celebració de «l'èxit» en les eleccions municipals quan, en l'eufòria del triomfo, segons digué la premsa, i oblidant la «tàctica», lo que s'escoltà, no solament no fón l'Himne Regional Valencià, sinó tampoc la valenciana moixiganga que han adoptat els pancatalanistes, i tampoc els catalans segadors, sinó un himne estranger, compost per Eugène Potier (la lletra) i Pierre Degeyter (la música): la Internacional, himne internacional del marxisme i, durant més de vint anys, l'himne de l'estat de la URSS. El pancatalanisme no deu extranyar-se si el marxisme el considera simplement com a «acompanyant» de «viage» o «fa-va útil».

I no és un problema històric la presunta existència dels dits "països catalans", sinó una quimera d'uns pocs, perquè éen la història en la mà és demostrable que mai no tingueren realitat històrica ni política els "països catalans", i considere superflu demostrar que el Poble valencià posseïx una personalitat pròpia i independent de la de Catalunya. I com l'antic Regne de València o "la Nacionalitat valenciana" és conscient de son fet diferencial, no pot ni està disposada a renunciar a la seua història, a sa cultura, als símbols tradicionals seus; en una paraula, a sa personalitat diferenciada. D'ací que, éen la història en la mà, nos pareix carent de tot fonament l'afirmació de Vicent Ventura de que ser valencià és una forma "peculiar" de ser català.

Naturalment, MURTA no desestima, ni molt manco pretén marginar de València l'esplèndida llengua castellana, perquè MURTA comença per reconèixer i acceptar en pla d'igualtat el bilingüisme valencià que considera part integrant de la personalitat valenciana, per a l'afirmació plena de la qual naix la nostra revista.

Pero a eixa faceta entranyable de la personalitat valenciana que constituïx l'idioma castellà no l'ataca el pancatalanisme, conscient de la inutilitat, perquè sap que el castellà és fort; sinó que «valentment» ataca al que se sap que està dèbil: el valencià. I per qué és l'atacat, perquè està dèbil, és el que necessita ajuda i defensa. I per a això naix i és MURTA: per a defendre la nostra llengua valenciana a la que, després de quaranta anys sense tindre premsa de ninguna periodicitat, ara ve MURTA a donar-li-la, en el valencià sense contaminacions en qué es publica la nostra revista.

MURTA no solament considera la castellana com a l'atra llengua «dels valencians» (i ací sí que està ben dit), sinó que vol perviure i, en un futur, donar vida i anar acompanyada d'atra revista en castellà.

Dibuix de J. Samit

LES ARRELS DEL POBLE VALENCIÀ

La primera població humana documentada en tota la regió

Per Josep Aparicio Pérez

Els arqueòlegs manegen en certa despreocupació les dates, i sovint els oyents es pasmen quan donem salts de varis mils d'anys com alternativa per a la situació de qualsevol succeís pre o protohistòric. En realitat estos salts són molt més amplis quant major és l'antiguetat del periodo tractat, i molt més curts a mida que nos aproximem al canvi d'era, lo qual està d'acort en la precisió que requerix sa fixació cronològica.

Així, variacions d'uns centenars de milers d'anys per al Paleolític Inferior, sobre una duració total d'uns quatre milions certament no

té excessiva importància en l'estat actual del nostre coneiximent de la Prehistòria, així com tampoc una decena dels cent mil que assignem de duració al Paleolític Mig o Musteriense, periodo al que anem a dedicar estes pàgines.

Aproximadament entre el cent mil i el huitanta mil abans de Crist la investigació valenciana comença a detectar l'existència de la primera població humana extesa per tot lo Regne, gràcies a les exploracions i excavacions que des de l'any 1927 ha vingut realisant el Servici d'Investigació Prehistòrica de la Diputació de València, localisant numerosos llocs d'habita-

ció. Junt a l'activitat del S. I. P. destaca la de Vicent Pascual en Alcoy i la de J. M.ª Soler en Villena, i posteriorment la del Departament d'Història Antiga de nostra Facultat de G. e Història.

Tota l'activitat desplegada ha permès, per tant, conèixer que tota la Regió degué estar ya ocupada i parcelada, entenenent-se per parcelació el que es tractava de grups humans que disponien d'un àrea o territori de subsistència perfectament definit i acotat, acabant on començava el del veí. Lo qual es desprén de la densitat d'habitació coneguda pels numerosos jaciments (llocs on es vixqué permanentment o estacionalment durant cert periodo de temps) descoberts, que encara que es concentren en determinats llocs, als voltants de Xàtiva, Alcoy, Villena, Gandia, això es deu a la intensitat de les exploracions per dites zones i no a preferències en la ubicació de les habitacions.

A partir de les dates mencionades comença el periodo de la prehistòria nostra que coneguem com Paleolític Mig o Musteriense, que indubtablement arranca del periodo anterior, descrit en el número 10 de MURTA, encara que, pel moment, no podem ampliar esta idea per lo recent de son coneiximent. Arriba fins al trenta mil abans de Crist; a partir d'este moment noves modificacions conduïxen al periodo que coneixem com Paleolític Superior, que serà tractat en el pròxim número.

L'etapa que nos ocupa, que rebé el nom de Musteriense per derivació del nom de la caverna francesa on es detectà originalment, comprén entre 60.000 i 70.000 anys de la Història del Regne o Regió Valenciana, que no per antiga deu ser ignorada, sinó que tot valencià deu conèixer.

No obstant, son coneiximent és precari; a pesar de la intensa activitat desplegada, hui, a banda de situar els llocs on vixqueren nostres antepassats, donar una llista dels animals éns els que conviven, descriure la indústria que desenrollaren, i per comparació éns atres zones ben estudiades, conjecturar el clima, poc més podem dir. Actualment, i degut a la destrucció total de la sedimentació de la Cova de la Pechina (Bellús), destrucció parcial i dispersió en el cas de Las Fuentes (Navarrés) i la falta d'excavacions modernes en les conegudes d'anitc (Salt, Canalons, etc.), únicament són utilitzables les dades obtingudes de la Cova Negra, de Xàtiva i de la Cueva del Cochino, en Villena, figurant la primera d'estes dos entre les més

importants d'Espanya i d'Europa; sent una possibilitat de son millor coneiximent la culminació de les investigacions que hem realitzat en Gandia i Oliva.

Per lo que hui sabem, els antepassats nostres, coneguts com a neandertalenses o hòmens de Neanderthal, que es distinguen de nosatros per sa menor capacitat craneal, la seua inferior estatura, ausència de mentó, front fugidissa, arcs superciliars prominents i caminar un poc encorvat, més o manco com el pintor xatívi J. Samit ha tingut la gentilea de representar en el perfecte dibuix adjunt, vivien en grups o comunitats de 15 a 20 individus, éns organització interna no coneguda.

Fonamentalment vivien de la caça dels animals que poblaven els voltants; i pels ossos, residus de sa alimentació replegats en la Cova Negra de Xàtiva, conciençudament estudiats pel paleontòlec alacantí Sr. Pérez Ripoll, sabem que caçaven elefants, rinoceronts, cavalls, cervos, gamusses, cabirols, cabres, javalins, hienes, llops, rabosses, orsos pardos, lleons de les cavernes, gats cervals, panteres, gats montesos, castors, conills, llebres, tortugues i aus.

Ha segut tradicional considerar que, a banda de proporcionar aliments, alguns dels animals descrits proporcionaren pells per a vestir-se, tendons com ligaments, grasses per a il·luminació, etc.

La seua caça, i la preparació de pells, la realisaren éns armes i ferramentes fabricades exclusivament éns pedres dures (sílex o pedra foguera i quarcita), produïdes éns una tècnica especial i donant-los una forma determinada, de tal manera que este conjunt o complexe industrial és propi i exclusiu d'esta época, per lo que basta la troballa d'estos útils per a determinar la seua segura existència.

Donada sa llarga duració, i a pesar d'una constant climàtica caracterisada per desenrollar-se durant l'últim periodo de clima fert o IV Glaciació (Würm), conegué diverses fluctuacions, i pot ser a això es deu la troballa d'assentaments a l'aire lliure (periodos manco frets), baix abrigo rocós o en l'interior de coves.

El musterienso, éns les característiques generals descrites, s'extén per tot el Vell Món, ocupant tota Euràsia i la major part d'Àfrica i recialles humanes es coneixen de numerosos llocs. La indústria replegada en els jaciments valencians és similar a la dels jaciments coetanis espanyols i europeus, observant-se la tendència a la disminució del tamany dels útils.

El pensament polític valencià

IX

EL MUNICIPI, HUI

Per Eduart Chulià Vicent

Tota la magnífica i ponderada trama, model de bon govern, que formava el municipi medieval valencià, es trenca en el "Decreto del Buen Retiro" de 29 de juny de 1707, promulgat per Felip V: queden derogats els Furs de València, i per lo tant, reformades totes les Institucions que constituïen lo que en llenguatge modern, es denominaria Dret Constitucional Valencià.

Aixina, els Municipis sofriren una profunda reforma, apareguent la figura del Corregidor; desapareixen els Jurats, substituïts pels edils, i desapareix igualment el Consell. Les conseqüències són desastroses: l'espírit independent, representatiu i democràtic s'anula i en son lloc s'inculca el servilisme i l'adulació. Un exemple d'açò succeïx durant el regnat de Carles III. Este Rei preté tornar els Furs a València; el Regidor de la ciutat de València, Pere Lluís Sánchez, en l'any 1760, demana als diputats que havien d'anar a Madrid a les Corts que feren una sèrie de gestions encaminades, per lo manco, i coneguent la bona disposició del Rei, a la restitució del dret privat. Pero atre regidor, Manuel Marmanillo, es va oposar, diguent que València estava ya acostumada a les lleis de Castella, i per lo tant, no procedia demanar res.

Sobren els comentaris: "¡quan acertada es la frase de Renan de que els pobles que obliden sa personalitat, llengua i símbols estan destinats a convertir-se en pols de la història!".

El profund revulsiu que va significar la Revolució Francesa, en ses lemes de Llibertat, Igualtat i Fraternitat, no millora, desgraciadament les coses, puix el lliberalisme deriva cap a un centralisme uniforme i el municipi queda reduït al caciquisme d'uns quants, i la figura del Jurat en Cap a la d'un Delegat del Govern. En raó pot dir el professor Francesc Puig: "**que el enemigo que ha acosado y herido al municipio durante los tres últimos siglos ha sido el Estado**" (1).

No obstant això, no en totes les nacions ocorre igual: Anglaterra i els Estats Units han sabut conjujar harmònicament tradició i progrés, conservant les antigues institucions i adaptant-les —per a una major eficàcia— als temps moderns. Base dels municipis anglosaxons són els Consells, anomenats en Anglaterra "**County Concil**" els components del qual, varien segons la població i són elegits per votació popular;

(1) "El Municipio en la organización de la sociedad." Editorial Speiro, S. A. Página 91.

Les recialles humanes, reduïdes a diverses peces dentàries i un parietal procedents de la Cova Negra, senyalen que l'individu al que perteneixien era masculí i d'uns 40 anys, com a màxim, presentant especials semblances en els exemples clàssics europeus.

Fins ací, molt resumit, l'estat del nostre coneixement a prop d'esta important etapa de nostra Història, sobre la qual, hui, l'Escola Valenciana d'Arqueologia treballa sistemàticament per a poder ampliar son coneixement progressivament.

el seu mandat dura sis anys i finalisen per mitat. Ells mateixos elegixen els "Aldermen" (consellers) i al "Major" (càrrec similar al Jurat en Cap). La jurisdicció del "Country" i "Concil" comprén els impostos i a la policia local; la llicència de vehicles i armes; la conservació de ponts i carreteres i la inspecció de venda d'aliments i medicines.

Sense entrar en detalls de tota la complexa organització local anglesa —tema propi d'un especialista— sí que volem posar de manifest a grans traços els següents caràcters: L'Autonomia i sa no subjecció a normes abstractes i centralistes (Iligga's *Ministerio de Gobernación o Interior*); el respecte a les peculiaritats de cada Comtat o població; el sistema d'autogovern (*self government*) per mig del qual els càrrecs (*inclús de jefe de policía*) són elegits pels veïns; i per últim, l'escassa o nula influència dels partits polítics en l'esfera local.

Els partits es reduïxen a uns quadros de mandos que entren en funcionament al produir-se les Eleccions Llegislatives; generalment, eixistixen dos o tres grans partits: Conservador, Llaboriste i Lliberal en Anglaterra; Republicans i demòcrates en U. S. A.; en sos programes electorals marquen les línies mestres de la política nacional o internacional (que se plasma en Anglaterra en el discurs de la Corona, a l'inaugurar-se el Parlament), pero el govern local el deixen als veïns, ya que presuponen que estos coneixen millor a sos administradors. En tot això es complix una de les màximes d'Aparisi Guijarro, quan dia; "*que de lejos se gobierna mejor pero que la administración debe ser de cerca, en contacto con los administrados*".

En tota raó ha pogut dir el professor norteamericà Wilhemsem que n'hi ha una indubtable influència de les Institucions de l'antiga Corona d'Aragó en les Anglosaxones. No s'oblidi la decisiva participació del célebre Simon de Monfort en la imposició de la Carta Magna al Rey d'Anglaterra, Joan sense Terra en l'any 1122, puix este poderós Comte, cridat "Faedor de Reys" intervingué en el reinat del pare de Don Jaume I i en sa minoria d'etat, i de sobra coneixia el esperit democràtic de les institucions aragoneses i catalanes.

El tema municipal és d'actualitat: després de més de quaranta anys, en que els càrrecs s'elegien directament pel Ministre de la Governació o pel Governador Civil de la província —én la corrupció que açò significava: el celebre José María Sanchis, d'Aldaya intervenia en

les designacions dels alcaldes de València i en molts municipis importants— el poble aparentment, ha elegit per sufragi a sos representants municipals. Diguem aparentment perquè én la excepció de les candidatures independents, nos hem llimitat a votar unes llistes tancades, confeccionades des de Madrit pels partits polítics, i per mig del famós sistema d'Hont; tot lo qual veda la votació als que es consideren millors. Els inconvenients no tardarem en vore-los: en son afà proselitiste, els futurs candidats han promés una verdadera Arcàdia feliç: Ajuntaments transparents, comptes clars, guarderies, vivendes barates, zones verdes, transport eficaç, etcétera. La realitat va a ser tremendament dura: ¿Cóm es van a conseguir este plausibles millores, sense una lleislació adequada i sense mijos econòmics? Es un nuc gordià, que difícilment van a poder resoldre els flamants nous alcaldes; pero això sí, sempre els queda el recurs de la demagògia, és a dir, la "oligarquia" que impediex fer les reformes promeses.

Novament s'està mamprenint la casa per la teulada i les conseqüències van a ser desastroses: urgia una nova lley d'administració local, abans de la elecció, arreplegant l'experiència de les set Lleys Municipals que s'han promulgat des de 1870 a 1970, i sobre tot arbitrant la presència popular en els municipis, la qual no pot quedar quasi exclusivament a l'arbitri dels partits polítics o, a lo més, de les candidatures independents, aptes únicament en municipis xicotets, pero pràcticament inviablés en les grans ciutats (en les recents eleccions el número de concejals independents electes es vertaderament pasmós, la deducció es llògica: l'elector no vol canalisar sa representació en el Municipi sols a través dels partits polítics).

Antonio Maura, en el projecte de Lley Municipal de 1907, impon que els Ajuntaments es formaren per consellers electius i consellers delegats; estos últims eren els Presidents o Directors de les Corporacions o Asociacions inscrites en el Registre de les Juntas Provincials del Cens, s'inclouïen: Societats Econòmiques, Acadèmies, Ateneus, Centres de Cultura, Cambres de Comerç, Agrícoles, Sindicats o Gremis de Llauradors, Sindicats miners, de Rec, lligues de contribuents, de propietaris i societats i patrons d'obriers i cooperatives de crèdit.

Com es veu l'Ajuntament era una barreja de representants d'estes entitats, que s'elegien proporcionalment, i de representants dels elegits

per sufragi universal. Res de tot açò s'ha previst en l'actualitat, tant en lo legislatiu com en lo econòmic, es debia haver procurat el enfortiment dels Ajuntaments, puix estos són cossos intermijos entre la societat i l'Estat.

En l'obra citada ("El Municipio en la organización de la Sociedad") el professor Puy estableix les bases d'una política municipal. que es pot concretar en lo següent:

Legislatives: a) Capacitat del Municipi per a donar-se sa pròpia constitució jurídica, o siga autollegislar-se sa pròpia organització i funcionament. b) Possibilitat del municipi de ser font de dret polític-administratiu. c) Possibilitat del municipi de ser font de dret econòmic-fiscal. d) I per últim, la possibilitat del municipi de ser font de dret privat.

En tot això, s'evitaria que l'Estat dictara una llei general i uniforme per a tots els municipis, ya que cada u té peculiaritats distintes (d'un Ajuntament gallec a u de la ribera valenciana, les diferències són abismals). La composició del Municipi valencià durant la baixa Edat Mija era distinta; per eixemple de València-ciutat a Castelló. Esta última ciutat es regia per les ordenacions otorgades per la Reyna Donya Leonor el 20 d'Abril de 1335 —distintes de les de la ciutat de València—. posteriorment per les de Micer Rabasa de 4 de setembre de 1341, i per el transcurs del temps per les de l'Infant Don Joan, lloctinent General del Regne, i de data 22 de Maig de 1446, modificades, al seu torn —siguent el dit Infant rey, en l'1 d'Agost de 1467. En elles la ciutat de Castelló conserva lo tonamental de ses Institucions modificant-les i adaptant-les a les necessitats dels temps.

Econòmiques: S'ha de procurar que el municipi puga financiar ses pròpies activitats, procurant tindre una independència econòmica, ya que sa auto-gestió o llibertat serà pràcticament nula si té que dependir de la subvenció del poder central. L'anomenat professor Puy formula sis maneres d'ingrés per al municipi: 1.ª La renda de sos patrimonis. 2.ª Els impostos locals. 3.ª Els emprèstits del mercat de capitals. 4.ª Establint recàrrecs suplementaris sobre els impostos de l'Hacienda central. 6.ª Recebint subvencions de l'Hacienda central.

Quan el Municipi eixerci plenament sa autarquia econòmica és quan se financia per les tres primeres vies; quan ho fa per la 4.ª i 5.ª, el municipi declina en gran part, i quan es llimita a les subvencions s'anula pràcticament sa personalitat.

Com estem veent, lamentablement, ninguna d'estes previsions s'han conseguit, per lo tant, i encara no dubtant de la bona voluntat dels nous elegits la política municipal va a ser un vertader caos, i més tenint en compte al dicotomia existent en que governa un partit centriste, i molts Ajuntaments són d'ideologia socialista i comunista. Estos últims van a tractar de que el Govern, solucione tots els problemes, cosa que creguem que no estarà en la ment del poder otorgar. Is és que com diu el tantes voltes citat Professor Puy "*el peor enemigo de la autogestión de los municipios lo constituyen las ideologías socialistas, que han intentado con tanto éxito hacer perder a nuestros hombres y pueblos el rudo hábito de resolver por sí sus propios problemas, y en su lugar limitarse a pedir al tutor o nodriza estatal que se los resuelva.*"

MUÑOZ

PAPERERIA - LLIBRERIA

- OBJECTES D'ESCRITORI
- MATERIAL ESCOLAR
- IMPRESOS COMERCIALS

Major, 61 - Teléfon 287 11 58

G A N D I A

Una empresa soci-econòmica del segle XIV

Per Miquel Llop Català

L'empresa a que anem a referir-nos és una reforma agrària que s'afrontà al finalisar el segle XIV, quan València caminava cap a l'hegemonia de la Mediterrània. Suposts i admesos tots els factors socioeconòmics i polítics que pogueren favorir el canvi d'eix de Barcelona a València, segons explica, entre atres, Reglà, esta reforma —gran empresa en aquells temps— manifesta la personalitat d'un regne, posada al servici del be comú o, com es dia en aquell temps, de la «cosa pública». Este objectiu fón, abans, capaç d'unificar forces, ajuntar poders —eclesiàstic i civil— moltes voltes antagònics, com de presentar programes i projectes al rei, én exigències i condicions.

El plantejament del projecte de reforma està autorisat pel rei don Pere el Cermoniós, II de València, el 16 d'agost de 1386. El promotor, respalat pels Jurats de la Ciutat i el «Consell», fón l'arquebisbe i cardenal de València, don Jaume d'Aragó, cosí del rei don Pere.

Don Jaume d'Aragó, que era bisbe de Tortosa, ocupà la Seu de València per imposició del Papa, segons anotacions de Ribelles, «*por cierto empeño*», ya que, en la Seu de València, els canonges havien elegit a Ferran Muñoz, segons la costum que es venia mantenint de temps anteriors.

La reforma pretenia transformar en terres de cultiu una extensió d'elles de 5.572 metros de llargària per 2.786 d'amplària, perteneixents a les partides de Russafa, Alfafar i atres i compreses en la contribució de València. Totes estes terres s'havien convertit ermes i pantanoses, sense que d'elles es traguera cap collita des de fea anys. Pero anem per parts.

Les terres anomenades foren en atres temps degudament cultivades i fèrtils; l'aigüa, perfectament canalisada én grans séquies i una ret de ramals inferiors, era aprofitada per al rec de les finques. També n'hi havia els suficients escorredors per a evitar els rebalsos i desecar les marjals. Tot s'arruina, com diu el text,

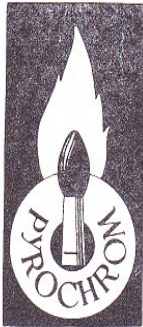
«per fretura de les gents aminuades en nombre e en poder per ocasio de guerres e de mortaldats e de altres aduersitats passades...»

Un escriptor actual, referint-se a la situació en que quedà el regne després de la pesta de 1348, escrigué: «...*se deduce que la mortandad fue considerable en la capital del reino y suponemos que también en el campo, donde a partir de 1370 se privó a los mudéjares de libertad de movimiento y se les obligó a permanecer en las mismas tierras durante un plazo que oscilaba entre cinco y doce años. La insuficiencia de la mano de obra campesina se refleja igualmente en la obligación impuesta a los campesinos de trabajar las tierras del señor a cambio de un jornal reducido*».

Lo cert es que, des de la Pesta Negra (1348) fins la data en la que es planeja la reforma de les terres abandonades, en València es registren pestes quasi cada cinc anys i es mantingué com a permanent des de 1370 a 1375. Les més immediates a la data d'autorisació del rei foren en 1383 i 1384. A este desgràcies de les epidèmies s'ha d'afegir la fam, conseqüència de les males collites per les persistents sequies. La preocupació per donar una solució a la fam es manifesta en els Consells de la ciutat, destacant la de 1374, any en el que én major insistència s'ordenen processons de rogatives per alcançar de Déu pluja i solució a les diverses calamitats que sofrien la ciutat i el regne.

Tots estos anys estan afectats per les guerres que es mantingueren én Castella. En els anys 1363 i 1364, la ciutat fón sitiada per les tropes castellanes. En 1376, l'administració de la ciutat, tingué que ajudar considerablement a uns quants monasteris que sofriren grans desperfectes per estes guerres én Castella.

Totes estes calamitats contribuïren al descens de la població i a que s'abandonara el cultiu de gran part de l'horta, arruinant-se les obres de conducció d'aigüa i que se conver-

Marca registrada

FEDERIC GIMENO PALÉS

FÀBRICA ESPANYOLA DE COLORS PER A
CERÀMICA - ESMALTS - VIDRE

ESPECIALITATS EN COLORANTS PER A TAULELLETS

Av. del Cementeri, 8 i 10 - Tel. 154 62 86 - MANISES (València - Espanya)

Pancatalanismo entre valencianos

de Vicente Ramos

ESGOTADA LA PRIMERA EDICIÓ, DE 5.000 EIXEMPLARS, EN 25 DIES
HA EIXIT A LA VENDA LA SEGONA EDICIÓ

DISTRIBUÏX

Alacant: J. MARÍN
Apartat 450
Elx

València i Castelló: DISVESA
Ballesteros, 2
València

MATERIAL I EQUIPS MÈDICS

Exposició i venda: Dr. Beltran Bigorra, 8
Teléfons (96) 331 21 51 i 331 32 01
VALÈNCIA - 3 (ESPANYA)

ARTÍCULS PER A:

MEGES
ESTUDIANTS DE MEDICINA
ESTUDIANTS DE A. T. S.
MATERIAL DE LABORATORI
MATERIAL D'UN SOL US
MATERIAL DE CURES
INSTRUMENTAL
ORTOPÈDIA
MEDICINA D'EMPRESES

tira en marjal tota eixa gran extensió de terres. Els efectes immediats d'est abandó foren l'afonament d'una bona base d'economia i abastiment i un pernicios foc d'infeccions i malalties.

La situació no era optimista: dessecar les terres, reparar les séquies i conduccions menors, reconstruir els ponts de camins i sendes veïnals, aportar capital i alienar propietats dels recalcitrants per a donar-les als llauradors emprenedors. A les dificultats respongué l'afany de superació dels hòmens de València, sense reparar en interessos econòmics, ni en prurits d'estament, exigint a l'autoritat real l'apoyo, autorisant el projecte i renunciant a sos ingressos, i én la independència que crea l'amor a lo propi.

Els promotors foren a l'uníson —lo que es buscava era el be comú i assegurar el futur de la ciutat—. La Iglésia i la Ciutat, representada la primera per l'Arquebisbe, el cabildo i el clero; i per la segona els Jurats i el Consell, aixina com per alguns prohòmens. Les aportacions i renúncies econòmiques les farien tant la ciutat com la Iglésia, pero exigint al rei la suspensió de sos drets econòmics, i als propietaris, l'afrontar els gastos de ses pròpies terres, si no les volien pedre i que foren entregades i adjudicades als que se comprometeren a secundar l'empresa projectada.

Els objectius principals de l'empresa eren, segons les expressions del document: «E aço fos e sia gran dan de la cosa publica no tan solament per los plets que si son perduts e perden ans encara per la infeccio que sen segueix: e maiormnet per la gran tenguda de la dita partida marjalenua e erma com tinga de lonch mes de una legua e de ample mija o almenys terça poch mes o menys».

Les raons foren, puix, econòmiques, socials i higièniques. Fea anys que eren nules les collites, provocant la carència d'excedents per al mercat i l'abastiment de la ciutat i de les viles, portant el paro dels peons que haguera en condicions de treballar, reduint els ingressos de les economies particulars dels propietaris, migers i jornalers, én el consegüent augment de captaires i vagabunts. L'objectiu higiènic era tant més important quan l'experiència de les recents epidèmies i les diverses malalties havien mermat la població de la ciutat i del regne. Era la mateixa preocupació que movia a les autoritats —i als promotors d'esta reforma— a limitar i inclús prohibir el cultiu de l'arròs.

No és extrany que preocupara a l'arquebisbe, cabildo i jurats «la infeccio que sen segueix», ja que, a més de les basses de l'horta, en la mateixa capital hi havia actius focos d'infecció en els fossars o cementeris. Pels mateixos anys, el rei don Pere escrivia a son cosí l'arquebisbe pregant-li que autorisara «els jurats e parroquians de la sglesia de sent Andreu que el mudament del dit fossar es faça», segons una carta publicada per Sanchis Sivera.

Preocupacions econòmiques, socials i de salut pública, factors bàsics per al desenroll d'un regne, així com l'interés de la «cosa pública» uniren en bloc els dos poders én possibilitats econòmiques i de pressió per a solventar un problema que jujaren essencial per al desenrollament del país: l'aprofitament d'una considerable extensió de terres que «per oca-sio de guerres e de mortaldats e d'altres aduersitas passades no son stats mundants ne tenguts en concret segons degueren e solien antigament».

De la meua fullaraca

Per Josep Sanç Moia

(Continuació)

ABRIL

1. Déu nos ho envia.

Ya grana el forment i pronte vindran les roselles; la benedició del Senyor es posa sobre la terra que fins ara pareixia erma, i les branques dels fruiters, enceses en flors, nos donaran pluja de pètals i inclús es vestiran ab el fullam protector de son fruit. ¡Quanta abundància si l'home no fóra tan cobdiciós!

2. ¡Hosanna!

¡Oh, dolça i mansa somera! Endus-te'n una bona ullada de mi que també porte palma. També la meua boca pronuncia el crit de joia i vos vaig encatifant el vostre pas, ¿quí sap si per a fer-vos caure? Ya vindrà el dia que flagelaré al Senyor que vos cavalca, pero ara la meua ànima s'exulta ab els crits de benvinguda.

3. Fins la naturalea es commou.

¡Semana Santa! Semana de deliciosas sensacions i delectància ultraterrenal, en la qual, fins la terra al vestir-se ab ses millors gales, pareix sentir-se com posseïda d'un esperit pietós, de dolça pau, repòs i quietut er a millor obrir-se en plor anguniós en recordança del Calvari.

4. No cal defugir.

La immensitat magestuosa de la Passió obri els pètals sangonents de la dolor, derramant-se sobre la terra i ficant-se dins del cor de l'home, el bàlsem de la seua gràcia. I no val obstinar-se a apagar la llàntia i ignorar la veu que nos crida des de lo profund de la consciència, anunciant-nos cada pas del sacrifici.

5. ¡Oh, estremiment!

¿Qué em voleu donar i yo vos l'entregaré?

La fúria de l'infern s'agrupava en l'atri del príncip, i del Sanedrí anaven tintinejant en la bossa purulenta del traïdor les trenta monedes de plata. ¿Veritat, Senyor, que yo no estava en aquell moment entre aquell verí? ¡Digau-me que no!

6. Amor.

¿Cóm és possible que dia tan immens tinga cabuda en l'àmbit del temps? Misteri, i misteri d'amor infinit del qual Jesús es prodiga en este dia eucarístic, i no importa que la mullada sacrílega l'entristisca i inclús la certea del torment que l'espera, per a mostrar la flamerada brusent del seu amor.

7. *Ecce Homo.*

Contempla al teu Senyor, Rei de cel i terra, chopat de sanc i chorrant d'immunda i sacrílega bava la seua faç, coronada d'espines i sense més abrigall que la befa d'una clàmide escarlata, lligades les mans i, per ceptre, una canya... I encara no estem en el Calvari on l'espera el suplici de la creu. ¡Oh, ànima!

8. ¡Aleluia!

¡Oh, iniquitat! ¡Oh, dolor! Anem, anem, penedits a ungir al Senyor, encara que siga ab el ruixim de les nostres llàgrimes, pero la mort ya està vençuda i d'ella ha sorgit esplendent i gloriosa la Vida. ¡Jesús ya està resucitat! ¡Aleluia!

9. *¡Resurrexit!*

Ab la cruenta immolació del corder immaculat, pareixia tot acabat, pero al terratremol del Calvari seguix l'atre del sepulcre al devallar l'àngel del Senyor, vestit com la neu i d'aspecte com el rellamp. Rellamp abatedor del qual cauen els guàrdies i encén la flamerada d'este goig infinit que és la Pasqua.

10. I no em sap mal.

¡Cóm som de rutinaris! A gran festa, gran àpat; a menuda festa, gran àpat. Heus ací que la panxa sempre és la gunayadora, i inclús quan l'home tracta de celebrar est esclat de sentiment. I és que per a gojar cal disfrutar, encara que siga d'uns ous bollits i pa socarrat.

11. Més que se pot comprendre.

¡Quina brotada en els arbres! Talment semblen: els brots de cera i les fulles de cristal. I en la terra encatifada de flors, ya no en caben més de colors, puix que l'arc-iris s'ha dissolt en pluja fent de la terra l'immens turíbul d'on s'elevan els perfums que nos embriaguen.

12. La vostra pau.

Doneu-nos, Senyor, la vostra pau, la de l'amor, mansa i suau, humil, bondadosa i dolça, sese cobdícia ni recel. Siga la pau de la por i de la desconfiança per als durs de cor. La pau confiada, sense temença, sense sobresalt guarden el nostre reposar. L'esglai i l'estremiment queden per a l'avar i el que patix de rancúnia.

13. Hi ha qui rota en el vol més.

Ben pensat, esta vall de llàgrimes és ben deliciosa i el past on pasturar abundant i tendret, pero ve l'avarícia plena d'astúcies, la força brutal de l'egoisme, i ho acapara tot, quedant-se en lo seu i lo dels atres, mentres el dèbil, honest i senzill, en el seu plor invoca a la Providència.

14. Som fàcils de contentar.

Passen els anys i, quan ya l'home creu haver aconseguit la plenitud, desperta en ell l'ambició de posseir una cosa tan moridora i efimera com efimera és la vida, i és quan s'esforça, lluita i s'afana per tindre un no rés. Més quan ya ho té, ve la mort i se l'endú sense alforges.

15. Santa Mònica be ho sabia.

Ni tots els pelegrins no fan la mateixa via, ni tots els camins nos menen al mateix lloc, pero per totes bandes trobarem senderes que nos porten a conseguir la pau. Lo mateix té Cartago que Ostia, puix que Déu està en totes bandes.

16. Caritat i amor.

Flameig de domassos i corbertors, catifa de murta fresca engalanant el pis, i en el cel les primícies d'un dia esplèndid, enlluernador. Voltegen les campanes i s'ompli l'acera de gent, puix que a lo llunt s'ou la veu de plata i cristal de la campaneta del combregar, i així, pausadament, s'aproxima el Senyor, en visita d'amor als impeditos.

17. Pare Sant Vicent.

Celebrem al taumaturc i oblidem al sabi.

Recordem la vida de santificació i apostolat, i passem com a cosa fugitiva lo més transcendent de la vostra vida de lluita en la solució del cisma, pero com l'amor a Jesús vos tenia el cor robat, oblidàreu el ser polític quan més calia. València, no obstant, s'exulta recordant-vos.

18. Intuïció.

Em va eixir al camí i la vaig conèixer immediatament. Era inconfundiblement ella, la Primavera. El seu vestit era tan blanc i vaporós com un cap de núvol ferit pel sol. Surava en un vol sense aleteig, i a l'impuls del seu caminar mostrava entre els rullats d'ébano les cireres que, joganera, s'havia posat per arracades.

19. ¡Quines cabrioles faran els corders!

¿En quin prat, Maria, pastura el vostre ramat? ¿També vós, Divina Pastora, aneu buscant l'ovella enfollida, cridant-la al vostre redós entre abrulls i malees, fins atraure-la al past dolcíssim de l'amor? I després, quan ya l'havau tinguda, ¡quina d'afalacs i carícies fins portarla a l'estable! Més, ¿qué fareu, Senyora, ab este vell moltó?

20. Oblit benefactor.

¿Quí recorda l'abraç gèlit de l'hivern? ¿Quí la coltellada punyent del vent, els dits balps i les orelles ertes? ¿Quí de nosatres remembra, ni en ensomis, al clotada feta gel, la gleva endurida i els arbres despullats? ¿La neu? ¡Bella cosa! Pero açò ara nos pareix correspondre a un atre planeta.

21. *In memoriam*. Ezequiel Soriano Bueso.

¡Esgarrifall, batec d'angoixa, i ab la repentina nova, oh, dolor! Tot un esquinçament de la tija on floria la teua bella somrisa i la meua devoció. Després, el nostre clam: —¡Lliureu-me, Senyor, de la mort eterna!— mentres la teua ànima, dolçament, suaument, s'elevava en braços del pare pobret, el seràfic germà de tota cosa.

22. Jardí, calçada i acera.

La destrat ha tombat uns jagants i en son lloc s'han plantat uns pigmeus. Eucaliptus, pins i palmeres, han segut sacrificats en holocaust a la dea estètica, a fi que no desdiguen ab uns jardinets ben escarransits. I nosatres que amem arbres i pardalets, nos lamentem d'este sacrifici que no calia.

23. Monsényer Sant Jordi.

¡Oh, estrenu cavaller de Lydda! ¿Per qué no veniu ab la vostra llança a abatre al dragó de la indiferència? ¿Ya vora del llac, quí vos recorda? I encara que fóreu la nostra ajuda en

lliurar a la princesa, únicament Alcoy vos conserva un recort fervent i hui vos festeja.

24. Vanitat.

¡Quin bregar i barallar-se per tan poqueta cosa com tanca un adjectiu! Pero, ¿qué no farà l'home per a penjar-se un ornament al pit i esponjar-se ab el tornaveu d'una alabança, davant del simple i senzill? I no obstant, en la plaça es cotisen estos trastos o atres oripells de vana pompa.

25. Fins el renill pareix amorós.

Si be podem dir que maig és tota una eclosió florida, també a tu, abril, podem dir-te una eclosió alada. Tu nos dus l'exaltació de veus tendres i cançons novelles, i nos omplis l'espai d'aleteig i bellugament; i encara, ab el revoltar de les oronetes, escrius tot un poema en la pàgina infinita del blau cel.

26. Alguna cosa hi hauria de bo.

La florista nos tenta ab un ram de ponceles, criatures arrancades sense haver desclòs al món el càlç de sa formosura. També el llibrer de vell nos mostra sense encetar un llibre dedicat per l'autor i menyspreat per l'amic. ¡Tan roí seria! Pero, ¿quí era el roí?

27. Montserratina.

¡Ébano florit! ¡Verge morena de la serra! ¡Cóm cantaran hui els vostres fills, tenint per tornaveu eixos turons jagants que volten l'es-toig que, com a perla fina, vos tanca! ¡Quina de rams de flors i catifes perfumades, on l'aromada ginesta i el flairós romaní també vos ofrenaran son virolai, esclat d'amor de la terra catalana! ¡Salve, plena de gràcia!

28. El teu mantell arriba a tot.

L'home és antoixós, i ab el seu entusiasme

creador fa maravelles. Edifica palaus i castells i es dirien indestructibles, pero, voluble i caprichós, abandona i bandeja lo que ahir acarona. Pero véns tu, esbalaïdor abril, i fas enramada de gàrgoles i marlets, en fronteres d'alabastre i inclús penges garlandes al cim del Micalet.

29. De belles gales t'has vestit.

Abril, ple d'enlluernaments i optimismes; va esmunyint-se sense haver deixat de ser el capoll bledà i bell de la primavera. Les teues pluges ben amables, en que cada gota val per mil, han preparat la terra per a l'esclat i teua és la brotada, pero la florida serà de maig.

30. Adéu rosa d'abril.

De tu nos despedim sense pesar, pare fecunt de brots i de ponceles, pletòric de promeses i esperança, onades de forment i de roselles. La figuera que ya nos deixes vestida, ¡que be li fan joc els pàmpols de la parra! Mes, ¡ai, pobret!, pareix mentira que no pugues allargar la teua estància.

(Se continuarà)

L'autonomia no es una panacea, ni sa bondat està en ella mateixa, sinó en cómo és, si està ben fet l'estatut que la rig, si s'aplica be, si els hòmens que l'apliquen són honrats i saben governar..., etc. Valencià: no acceptes l'autonomia per allò que diem els valencians de «en ser negre, botifarra».

- ANTENES COLECTIVES TV
- MONTAGES ELÈCTRICS
- INSTAL·LACIONS
- REPARACIONS
- MATERIAL ELÈCTRIC
- LAMPISTERIA

Direcció Tècnica: **Vicent Barberá i Mateu**
PROIÈCTES - ESTUDIS - PRESSUPOSTS

Museu, 8 i 10 — Telèfon 331 30 06 — VALÈNCIA - 3

Nou centre musical valencià

L'Escola Municipal de Música

Per Josep Climent

El Conservatori en València té exactament un segle d'existència. En 1879, el dia de la festa del Crist del Salvador, 9 de novembre, es feu una sessió d'apertura de curs en el Saló de l'Escola de Belles Arts de San Carles.

Trenta-huit anys després, este Conservatori mereixia ser incorporat, tenint presents els treballs de don Ramon Martínez Carrasco, als Conservatoris de l'Estat. El 26 de desembre de 1968 es convertia, per decret oficial, en Conservatori Superior.

La creació del nostre Conservatori no era més que el fruit d'una llarga gestació de les diferents escoles musicals que aparegueren en València en el segle passat. Esmentem tan sols l'Acadèmia Filarmònica del Liceu Valencià i l'Escola Musical de la Societat d'Amics del País, dirigida per l'organiste de la Seu, Pascual Pérez Gascón.

L'Ajuntament de València no podia fer-se "el lloris", i en 1869 creava les Escoles Municipals de Música que n'eren regides, la de xiquets, pel mestre Penella, i per Consuelo del Rey la de xiquetes. Vint-i-set anys després, creat ja el Conservatori, funcionaven set Escoles Municipals: quatre de xiques i tres de xics. A més, d'acort éen les memòries de don Ramón Martínez, hi havia una col·laboració entre estes Escoles i el Conservatori. Poc menys, que els professors municipals tenien el reconeixement oficial de les seues ensenyances; pero això ho feen les persones i no la llei. Per a la llei, aquelles escoles que havien començat a funcionar abans que començara el mateix Conservatori, eren totalment oblidades i els seus mestres tingueren per tasca portar la música, la música pràctica diria jo, més que l'ensenyança musical, als alumnes de les escoles d'E.G.B. com diríem hui. Aixina han pas-

sat molts anys, i encara a les hores de hui vénen complint eixa tasca que ha donat i seguix donant maravellosos fruits d'iniciació musical i de creiximent del gust i de l'afició a la música.

Pero les coses vénen de canviar un poc. El que encara hui és alcalde de València, Miquel Ramon Izquierdo, a proposta de la concejal ponent d'Educació, la senyoreta Leonor Vilar, i de l'Inspector de les Escoles Municipals de Música, Josep Roca, demanà al Ministeri el reconeixement oficial de les ensenyances de les Escoles de l'Ajuntament. El dia 17 de febrer d'enguany, el Bolletí Oficial de l'Estat publicava el Real De-

cret 3.394, de 29 de novembre de 1978, pel que "se clasifica como Centro no oficial reconocido de Enseñanza Musical de grado elemental, la Escuela Municipal de Música de Valencia, instalada en el edificio del Colegio Nacional 'Teodoro Llorente', sito en la calle Juan Lloréns, 59..."

És de supondre que això portarà nous alumnes al món de la música i que molts estudiants que no aprofitaven les seues facultats naturals, desenvolgaran les facilitats musicals de que gaudixen. A més de promoure l'afició a la música i el seu coneixement, esta Escola i atres que, potser, seran creades, a la llarga, faran que el Conservatori, per la part que als alumnes respecta, siga un vertader Conservatori Superior, on els alumnes aniran ab coneiximents que els permetran una dedicació al món gran de la música, sense necessitat de començar per l'a, e, i, o, u. Els Conservatoris sols podran ser superiors quan es puguen dedicar a l'ensenyança de la Música Superior, lo que vol dir en atres paraules, quan hi haja molts Conservatoris Elementals que preparen la tasca del Superior

i que vagen aclarint les autèntiques vocacions musicals, de plena dedicació per les seues facilitats, d'aquelles atres que sols demanen uns coneiximents perfectius.

Al meu parer, seria molt de desijar que en tota València, i en la mateixa capital, poguérem dispondre d'alguns conservatoris elementals; no dic u en cada districte, pero poc manco. Vertaderament això seria una autèntica promoció de la música que, sense dubte, guanyaria molts adeptes, tenint en compte la facilitat que tot lo món tindria. Esperem que dins d'uns anys, no massa, un atre alcalde ab la categoria humana i moral de Miquel Ramon demane la creació d'una atra Escola —Conservatori— Municipal al mateix temps que eixample el marc de l'Escola actual, on se pot estudiar Solfeig, Piano, Violí, Cant i Conjunt Coral, a més dels nostres instruments folklòrics: tabalet i dolçaina, sense oblidar que a les hores de hui mateix es dispon d'una gran Rondalla on ja toquen molts xiquets que encara no poden matricular-se en l'Escola per no tindre encara l'edat que cal, d'acort ab les disposicions del Ministeri.

El llibre que esperaven els pares valencians

ESTÀ JA EN LES LLIBRERIES

NELO I CARMETA

ENSENYANÇA DEL VALENCIÀ. 1.er NIVELL

Autores: **M.^a dels Desamparats Licer i M.^a del Pilar Hervàs**

Les dos, Professores d'E. G. B.

Els mestres ja tenen a mà el llibre per a ensenyar als xiquets a llegir i a escriure la llengua valenciana

LLOMBART

Per J. L. León Roca

En la concessió de l'últim Premi «València» a la meua obra «Constantí Llombart», crec haver posat en el primer pla de l'actualitat cultural el nom de nostre volgut paísà.

«¿Quí és Llombart?» —m'han preguntat persones estranyes a les inquietuts literàries. I m'ha segut difícil contestar que Llombart fón un poeta, un enamorat de sa terra —València— i un apassionat de la història i de la literatura valencianes. Llombart fón un jornal de la ploma, én més entusiasme que ajuda, én més fe i constància en sos ideals que molts dels que el varen seguir.

«¿Qué és lo que féu Llombart?» —m'han preguntat. I he tingut que respondre de la manera més senzilla per a no danyar ignoràncies imperdonables o desconeiximents que apleguen fins a la indiferència. Llombart fón, davant de tot, un home bo, un humil poeta que volgué per a València la glòria més altíssima i el pervindre més lluent. Ell féu lo que ningú no pogué fer fins aquell temps: crear la Societat valencianista de Lo Rat Penat.

Pero entengam-nos, ell volgué fer una Societat que fóra a modo d'Acadèmia de la Llengua Valenciana. Sa Junta Directiva estaria formada per acadèmics que tindrien com a missió fonamental perfeccionar nostra llengua valenciana, dotant-la d'una gramàtica i d'un diccionari. La idea de Llombart era bona. I qui conega l'ambient que en aquella época —en 1879— regnava en València, comprendrà pel mateix que regna hui —1979— quan difícil, quimèric i alucinant resultava fer els fonaments de la Societat projectada.

El meu treball com a biògraf ha segut el de desentranyar la personalitat de l'home que volgué per a València la realisació d'un ensomi, o siga, la reafirmació de l'espírit cultural de València a través dels segles. La idea de Llombart era tan bona, tan excelent, que li la furtaren. És lo que sol ocórrer quan algú fa un

obra d'art. Ixen imitadors per totes parts que no sols es limiten a imitar, sinó que roben descaradament.

La primera reunió, a la que assistiren poetes, escriptors i periodistes i en la que es va tractar de la fundació de la Societat, va quedar sobre la taula la qüestió del nom én el que deuria batejar-se. Llombart havia propiciat en cartes, avisos i comunicats, que la nova Societat deuria titular-se «Los fills de la morta viva», puix ella anava a estar formada per poetes i escriptors que cultivaven la llengua valenciana. Al principi del moviment cultural valencià, algú digué que el llemosí es tractava d'una llengua morta. I els poetes s'esforçaren en dir, i demostrar, que era «La Morta Viva», la llengua que renaixia del passat, que tornava a nàixer al conjur de la poesia baix el triple lema de «Pàtria, Fe i Amor». En el segle XIX encara es crea en les bones paraules que inspiraven els nobles sentiments.

No prosperà per a la Societat el nom de «los fills de la Morta-Viva». S'optà per concedir a la nova i flamant Societat el títol de «Lo Rat Penat» que era el mateix que Llombart venia utilisant des de 1874 per al seu Almanac.

Seria inacabable contar ací les dificultats d'una Societat literària, que no tenia atres mijos de subsistència que els escassíssims recursos dels seus no manco escassos socis. Llombart mantingué durant molts anys una titànica lluita contra els que utilisaven la Societat com a únic recurs de sos deliris poètics, sense prestar atra ajuda i atenció als problemes vulgars, com eren pagar el lloguer i atres menudències. Aixina es comprén que la Societat canviara én freqüència de casal i carrer. Des del carrer de Sant Jaume, en 1878, fins la plaça de Manises en 1906, passant pel carrer de Rubiols, plaça del comte de Casal i Embaixador Vich.

En més d'una ocasió —i aixina ho he con-

tat en la biografia— Llobart tingué que abandonar el casal de la Societat carregat ell en els llibres d'actes i el seu ajudant —que ho era Ramón Andrés Cabrelles— en els llibres de l'escassa biblioteca.

Crec que estes menudències, estes trivials històries, són les que acompanyen als grans hòmens. Llobart obsequiat, Llobart ric, Llobart influent entre els polítics, hauria passat inadvertit, sense que ningú prestara atenció a sa magnífica llabor de valenciana. Llobart pobre, Llobart entusiasmat pero sense poder, Llobart a soles davant de sa obra resulta moltíssim més interessant, comprensible i humà. No la glòria ni la felicitat, sinó la tenacitat, la desventura i la ilusió, és lo que nos dóna la vertadera grandea de lo que es vol. I Llobart nos dóna, en escasea de mijos, en l'adversitat com a norma i la indiferència i la burla com a premi, la mesura de son vertader amor.

Ell va crear, si es vol, una obra imperfecta. No importa. El temps l'ha perfeccionada i encara la perfeccionarà més. Puix mentres alene el vertader esperit valencià, podrem sostindre la mateixa fe que en València sostingué Llobart.

Llobart a soles davant de la taula de reunions, plorant com un xiquet i diguent: «No em volen, perquè sóc republicà», és la image patètica de l'home que s'ho ha jugat tot a una carta. Sa soletat, encomiàstica i fecunda, és la soletat del que es dol de la indiferència dels demés.

Nosatres, els d'un atra generació, hem recollit les passes de Llobart sobre esta València a la que volgué tant. Hem tractat de conservar els seus entusiasmes i d'amostrar eixa vida humil de treballador incansable. Hem pre-

tés airejar sa fe, els seus ideals, els seus senzills amors d'enamorat de València. I ho hem fet en la neta intenció de que el seu pas per la terra no es perga del tot. I que el nom de Llobart— com ell volia que li digueren, en recort de sa mare— entre en totes les llars de València i s'encenga eixa xicoteta llum d'admiració i gratitut cap a l'apòstol de la renaixença valenciana.

PREMIS LITERARIS VALENCIANS

Continua oberta la subscripció per a formar la quantitat en la que es dotaran els premis literaris. Fins el dia 20 d'abril, els diners rebets són els següents:

Suma de les aportacions anteriors: 376.001.

NOVES APORTACIONS

101. Família Soto Campos	2.000
102. M. Z. L.	5.500
103. D'un català que es sent valencià	2.000
104. Maria Bonet de Rafelguaraf ...	500
105. E. Monllor Rabasa	1.500
106. València anònim	200

Aportacions totals rebides ... 387.701

Tots els noms relacionants ho són en l'anotació que els donats nos indiquen que volen que figure la seua, pero en els nostres registres interns consta el nom propi de cada donant que rebirà una obra dedicada per l'autor, cas d'editar-se, com a contribuent de la dotació dels premis literaris.

Rafael Orts Simó

DROGUES I PRODUCTES QUÍMICS PER A LA INDÚSTRIA

CARRER VALÈNCIA, 3

TELÈFONS 379 15 50 * - 379 08 83

MISLATA (VALÈNCIA)

En la Fira Monogràfica de Ceràmica, Vidre i Elements Decoratius

Per F. R. L.

Se sol dir que anant es fa camí, i esta Fira Monogràfica ya va per la que fa 15 de les seues edicions. Fira molt especialisada, per a un sector molt determinat de l'activitat industrial valenciana en particular ya que és, com en atres moltes activitats, pionera en estos sectors de servicis i fonamentalment de l'exportació a tot el món.

Naixqué, com totes les monogràfiques, apartant-se a poc a poc de la de totes, que és la Fira Mostrari Internacional de València, la més antiga d'Espanya, titul este que no convé obli-

dar, encara que, com sempre, els valencians començarem a queixar-nos si algun dia se l'enduen a un atre lloc.

A lo llarc d'estos 15 anys, la Fira Monogràfica de Ceràmica, Vidre i Elements Decoratius, ha anat creixent fins a ocupar en el present Certamen 68.000 m², distribuïts en 25 sales, d'elles 16 dedicades a ceràmica, vidre artístic i artículs per a obsequi; 7 a ceràmica i vidre industrial, maquinària, colorants, matèries primes, etc., i, finalment, 2 a servicis.

Esta estructura permet agrupar els produc-

tes exposats de manera que puguen ser fàcilment localitzats per les missions comercials que de tot el món la visiten i pels professionals interessats en estos productes.

El total de stands, que són 1.766, es distribueixen de la següent manera: 697 per a expositors nacionals i 51 per als estrangers. És de destacar la participació d'Itàlia en 22 stands; Alemanya en 9; Anglaterra en 8, i ja a major distància França en 3 i Àustria i Bèlgica en 2, mentres que Bulgària, Estats Units, Finlàndia, Suècia i Sudàfrica només es presenten en un stand.

Tots estos contactes internacionals, a més de promoure nostres exportacions, permeten que els nostres fabricants puguen muntar missions comercials per a promoure tota la gamma de productes en l'estranger, com enguany que s'anirà, d'una manera majoritària en ceràmica i vidres artístics i de taula, a Aràbia Saudita, Kuwait i Emirats Àrabs, i en quant als materials refractaris s'anirà a Rumania.

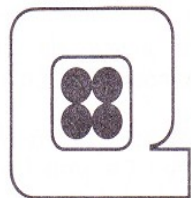
Farem notar que tots estos contactes que tant beneficien nostra cartera d'encàrrecs i, com a conseqüència, mantenen en les empreses fabricants i exportadores el ritme normal de treball que tant necessita nostra economia; tots estos esforços per mantindre un mercat, molt difícil en l'actualitat, no es veuen a nivell d'informació pública degudament apoyats pels organismes oficials i encara manco pels mijos de comunicació, de tal manera que estes empreses rebexquen tota l'ajuda precisa per poder seguir exportant i, a més d'incrementar nostres divises, es mantenen els llocs de treball. Tot açò està conseguint-se competint tant en qualitat com en preus.

Respecte als productes ceràmics, deixant de banda els materials a utilitzar en la construcció, com les rajoles normals i refractàries, i centrant-nos en les teules, taulellets de totes classes aixina com en material sanitari i tota classe d'objectes d'obsequi i fantasia, fins les peces més delicades de ceràmica artística, des de l'any 1974 fins al 1977, dels que disponem de detalls, els increments han segut constants, lo que representa un creiximent de més del 100 %, que avala la necessitat ineludible de seguir potenciant esta maravillosa Fira, orgull de tota València.

Per a finalisar, només nos queda fer menció dels concursos que tots els anys s'organisen per a premiar les millors idees sobre disseny industrial, així com les mostres de ceràmica de les distintes regions espanyoles que es dediquen a promoure sa ceràmica popular. Enguany hem tingut a Canàries i a Galícia i, sempre, la presència de la Societat Espanyola de Ceràmica i Vidre.

Servixca este modest treball com a homenage a tots els hòmens que fan possible que el nom de València es passege per tot el món.

En Barcelona aparegueren unes inscripcions que dien: «Volem un bisbe català»; i com a rèplica unes atres que dien: «Como somos mayoría, lo queremos de Almería.» I com els catalans el demanaren català, fón català.

QUILES
ARTS GRÀFIQUES
CREATIVES

GRAVADOR ESTEVE, 19
TELÉFON 334 67 63
VALÈNCIA - 4

Raconet de la llengua valenciana

Per Miquel Adlert Noguero

Del meu vocabulari, inèdit

ALBORS i no ARBOÇ

Albors és la forma valenciana, que repleguen el diccionari Escrig-Llombart, el vocabulari Fullana i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

L'antiguetat d'esta diferència entre el català i el valencià la demostra l'existència d'*Albors* i *Arbós* com a llinages valencià i català, respectivament.

ALBORSER i no ARBOCER
ARBOÇ

Alborser és la forma valenciana, que repleguen el diccionari Escrig-Llombart, el vocabulari Fullana i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. ALBORS.

ALBORSERAL i no ARBOCER
ARBOCEDA

Alborseral és la forma valenciana, que replega «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. ALBORS.

AMODORRAMENT i no ENSOPIMENT

És la paraula viva valenciana que duen el diccionari Escrig-Llombart, el vocabulari Fullana i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. MODORRO.

AMODORRAR i no ENSOPIR

o
MODORRAR

Són paraules vives valencianes, que repleguen el diccionari Escrig-Llombart, el vocabulari Fullana i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. MODORRO.

AMODORRIT, -IDA i no ENSOPIT, -IDA

És paraula viva valenciana, que duen el diccionari Escrig-Llombart i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

ARRASTRADA i no ARROSSEGADA

És paraula viva valenciana, que du «Diccionari Català-Valencià-Balear». I la registra en la gran peixquera que es fa tots els anys en El Perelló.

Vid. ARRASTRAR.

ARRASTRADIÇ i no ARROSSEGADÍS

És paraula viva valenciana, que duen el diccionari Escrig-Llombart i el vocabulari Fullana.

Vid. ARRASTRAR.

ARRASTRADOR, -ORA i no
ARROSSEGADOR, -ORA

És paraula viva valenciana, que duen el diccionari Escrig-Llombart, el vocabulari Fullana i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. ARRASTRAR.

ARRASTRAMENT i no ARROSSEGAMENT

És paraula viva valenciana que duen el diccionari Escrig-Llombart, el vocabulari Fullana i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. ARRASTRAR.

ARRASTRAPEUS

És paraula viva valenciana, que té el significat d'un acatament extremat. La duen el diccionari Escrig-Llombart, el vocabulari Fullana i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. ARRASTRAR.

ARRASTRAR i no ARROSSEGAR

És la paraula viva valenciana, que el «Diccionari Català-Valencià-Balear» el du dient que és castellanisme, i el registra en el diccionari Nebrija de 1585. També duen *arrastrar* el diccionari Escrig-Llombart i el vocabulari Fullana.

Vid. ARRASTRAR.

ARRASTRE i no ARROSSEGAMENT
RÒSSEC

És paraula viva valenciana, que duen el diccionari Escrig-Llombart i el vocabulari Fullana. No es pot imaginar dir peixquera d'arrossegament ni peixquera de ròssec.

ARRASTRÓ i no ARROSSEGAMENT

És paraula viva valenciana, que duen el diccionari Escrig-Llombart, el vocabulari Fullana i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. ARRASTRAR.

BORDO i no BORD

Com tantes paraules del llenguatge marítim, *bordó* és —sense xiste— «multinacional», perquè si en valencià és *bordo*, també és *bordo* en castellà, i igualment és *bordo* en portugués, i així mateix és *bordo* en italià, com —després es vorà —és *bordo* en català «veritat». En canvi en francès és *bord*, vocable que, convertit en galicisme, aprofità Fabra per a introduir-lo, com a «invent», en el català «normatiu».

«Diccionari Català-Valencià-Balear», en la segona edició, en l'article que du com a entrada: «1. *BORD*», diu en l'etimologia: «*del cast. bordo, que és d'origen francès, i aquest ve del germànic bord, 'vora'*».

Que *bordo* en valencià no és castellanisme ho demostra, a més de la coincidència valenciana-portuguesa-italiana-catalana «veritat», (no la «normativa») dit diccionari que, en confirmació de la coincidència citada, en l'article corresponent a l'entrada «1. *BORDO*» diu en l'etimologia: «*del cast. bordo. La forma catalana [sic] és bord, pero en el llenguatge vulgar no es diu altra cosa que bordo.*»

O siga, que la forma catalana «veritat», no la «normativa» també és *bordo*, perquè, com diu dit diccionari, és la que diu tot el poble català, com el valencià, el castellà, el portugués i l'italià, pel caràcter «multinacional» de la seua naturalea marítima.

Naturalment, el diccionari Escrig-Llombart i el vocabulari Fullana duen *bordo*.

CACHAP

En Paterna *cachap* té un sentit figurat: el d'un pastís típic de la població.

CACHAPERÀ

És paraula valenciana per a designar, en el sentit rigorós el cau dels conills; i en el figurat una casa xicoteta.

La du «Diccionari Català-Valencià-Balear».

CACHERULER, -ERA

Cacheruler és paraula viva valenciana, que repleguen el diccionari Escrig-Llombart i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. CACHERULO.

CACHERULO i no ESTEL
MILOCA
GRUA

Cacherulo, com *milocha*, és forma valenciana, que repleguen el diccionari Escrig-Llombart i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. MILOCHA.

CACHO i no CLI
COT

Cacho (en el sentit d'acachat) és la forma viva valenciana. *Cli* és un arcaïsm; i *cot* una forma moderna dels catalans.

«Diccionari Català-Valencià-Balear» dóna com a forma valenciana *cacho* i (no és freqüent que se'n recorde de l'aragonés) li dóna com a ètim la mateixa paraula aragonesa.

Du també *cacho* el diccionari Escrig-Llombart.

CÀLIÇ i no CALZE

Càliç és forma viva valenciana; i no és castellanisme, sinó conservació de forma antiga tant com *calze*, com registra «Diccionari Català-Valencià-Balear» que comença per posar en l'entrada: «*CALZE* o *CÀLIÇ*», i registra *càliç*, en document de 1294. Per això el Fabra, que no du *càliç*, tots els derivats són d'ell i no de *calze*: *calicle*, *calici*, *califlores* i *caliciforme*. *Càliç*, naturalment, també el duen el diccionari Escrig-Llombart i el vocabulari Fullana.

ESCLAFATARROSSOS i no
ESCLAFATERROSSOS

En el sentit que li donem els valencians d'home del camp, *destripaterrones* en castellà, el duen el diccionari Escrig-Llombart, el vocabulari Fullana i «Diccionari Català-Valencià-Balear», que, d'entrada, el grafia *esclafaterrossos*, sinó també *tarrós* i *tarrosser*.

Vid. TARRÓS.

MILOCHA i no ESTEL
MILOCA
GRUA

Milocha és, com *cacherulo*, forma valenciana viva, que repleguen el diccionari Escrig-Llombart i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. CACHERULO.

MODORRA i no ENSOPIMENT

És paraula viva valenciana, que «Diccionari Català-Valencià-Balear» registra en 1666. També

la duen el diccionari Escrig-Llombart i el vocabulari Fullana.

Vid. MODORRO.

MODORRAR i no ENSOPIR
o
AMODORRAR

Són paraules vives valencianes, que repleguen el diccionari Escrig-Llombart, el vocabulari Fullana i «Diccionari Català-Valencià-Balear».

Vid. MODORRO.

MODORRO i no ENSOPIT

És paraula viva valenciana. I clàssica, que «Diccionari Català-Valencià-Balear» registra en Jaume Roig. Naturalment, no diu que és castellanisme; i com hi ha una paraula en el vasco: *modorro*, de significat semblant diu: «*Etim.: probablement d'origen basc.*» ¡Oh, sant horror que té el pancatalanisme a les paraules valencianes prejaumines! I que esta és indiscutible, i no solament prejaumina, sinó prerromana, i per això, no solament en castellà és *modorro*, *modorra*, *modorrar* i *amodorrar* i sos derivats, sinó que en portugués existix també *modorra*, *modorral*, *modorrento* i el mateix *modorro*. ¿Tots ho han pres del vasco? ¿Per qué no pensar en l'ibèric, com *carrasca*, que el mateix «Diccionari Català-Valencià-Balear» diu que ve «*d'un mot pre-roma, carrasca, mat. significació?*»

Clar que pareix que els filòlegs no pensen més que en la filologia i obliden que abans dels romans hi havia habitants que parlaven. Perqué la «*Real Academia Española de la Lengua*», a *modorra*, i també sense assegurar, li dóna com a etimologia: «(¿*Del flam. moed, defallecido; del sanscr. [en alfabet sànskrit] mad, estar ebrio?*) I en canvi, a *modorra*, significant *pujol*, li dóna com a etimologia: «*Del celt. mód.*»

També duen, clar, *modorro*, el diccionari Escrig-Llombart i el vocabulari Fullana.

ROSADA BLANCA igual que GEBRE

És paraula viva valenciana, oïda per mi en Meliana; una de les formes valencianes.

Vid. ROS BLANC.

ROS BLANC igual que GEBRE

És paraula viva valenciana, oïda per mi en el terme municipal de València: en Carpesa; una de les formes valencianes.

Vid. ROSADA BLANCA.

TARRÒS i no TERRÒS

És la forma valenciana, segons la fonètica valenciana, que reconeix «Diccionari Català-Valencià-Balear» en l'entrada TERRÒS. Així mateix, la duen el diccionari Escrig-Llombart i el vocabulari Fullana.

TRAPATROLES

Trapatroles és paraula viva valenciana, que significa persona irreflexiva i atordida.

La duen el diccionari Escrig-Llombart, el vocabulari Fullana i «Diccionari Català-Valencià-Balear» que la dóna com a exclusiva de la llengua valenciana.

CALAIX DE PARAULES

El que conega paraules valencianes de poc us pot fer que no es perguen enviant-nos nota de la paraula, el significat i el poble o comarca

on la diuen. Tot lo que repleguem serà material per a aportar a l'Acadèmia de Cultura Valenciana.

Com acuse de recibo i per a estímul d'uns atres, publicarem el nom i la població de son domicili de qui nos envie paraules a:

MURTA

Calaix de Paraules

Croniste Carreres, 9, 7.º, G
València-3.

Nos han enviat paraules:

Maria Josep Pons Candel. Massanassa.
Consol Bosch Vilar. València.
Miquel Garrido Rubio. València.
Manuel Devís Ruix. Albalat dels Sorells.

AL LECTOR

Per estar ya composts molts treballs abans d'aparéixer el número anterior de MURTA, per a evitar confusions, avisem que este número no es publica encara en l'ortografia que s'anunciava.

I N D U S T R I A L

VELA

V. VELA CARMELO

FABRICA DE JOIERIA

VENDES AL PER MAJOR

Monges de Sta. Caterina, 8, 1.º

Teléfono (96) 321 69 26 (4 líneas)

VALÈNCIA (2) - ESPAÑA

APARTAMENTS

VISITE
PIS
PILOTO

**Des de 100.000 pessetes d'entrada
i el preu d'un lloguer mensual**

**Zones verdes,
parc infantil,
parking: tot acabat,
pistes de tennis il·luminades.
I la piscina ab l'aigua il·luminada.**

BREZO NOVA CANET està junt a Canet de Berenguer (la millor platja natural de València). Exactament a 35 km. per l'autopista de Barcelona, l'accés més ràpid de València. I sense peage.

PROMOTORA CANET, S. A.

Conde Peñalver, 17
Teli. 401 17 50
MADRID - 6

Croniste Carreres, 9, baix, esq.
Tel. 321 44 20
VALÈNCIA - 3

En urbanisació
CANET DE BERENGUER

15 FERIA
MONOGRAFICA DE
CERAMICA,
VIDRIO

Y ELEMENTOS
DECORATIVOS

1 AL 8 DE ABRIL DE 1979
VALENCIA (ESPAÑA)

ARTEROMATICS/OCEN/ S.A. - BILBAO/UTERABAL Y 1975 - 1979 - VALENCIA - FOTO HENRI LARROCHE

FERIA MUESTRARIO INTERNACIONAL